

ՄԵՐ ԽՈՍՔԸ

Ցանկացած ժողովուրդ զորեղ է իր ֆաղափական մտածողության անկախությամբ

«Սահ իմացեալ անմահութիւն է»:
Այո, բայց եթե չկերեսու հաղթանակ այն վերածվում է լոկ լոկ մասնության՝ թե կուզ լոկ մասնակի:

1550 տարի է անցնում Վարդանանց Սուրբ լուսաբերության, լուսաբերում, որը հայ ժողովրդի համար միշտ եղել է հոգևորական աղբյուր: Այնտեղ՝ Ավարայրի դաշտում ընկան հայ ֆաջերը ու մենք տարանք հոգու հաղթանակ, բայց կրկին մնացինք ստույգ, որովհետև ոչ միայն էինք ես ոչ ֆաղափագ:

Ավարայրյան հաղթանակը մեզ սվեց գոյատևելու հույս, բայց նույն կերպ շարունակել չէինք կարող եւ չենք կարող նաեւ այսօր ֆանգի «փոքր ածու ենք»:

Անցան տարիներ, անցան դարեր: Դարձյալ զոհվեցինք մասնաշաղկապ գառան հոսի նման, զոհվելու սովոր խեղճ հայ ժողովուրդ...

Հայ ժողովուրդը իր լուսնության ընթացքում, վերջնական հաղթանակ փնտրել է տարել եւ եթե անգամ լուսնաբերումի դաշտում իր աննախնայիվ որդիների արյան զնով հաղթանակ է տարել, սեղանի շուրջ ծավալված լուսնաբերումներում շատ անգամ լուսնաբերել է, որովհետև իր հույսը դրել է առաջին հերթին ոչ թե իր բազկին, այլ երրորդ ուժերի վրա, հին անցյալում Բյուզանդիայի, Անգլիայի ու Ամերիկայի ու անգամ թուրքի վրա, եւ այդ ամենը նրա համար, որ հայը լավ կռվող է եղել: Բայց դիվանագիտական լուսնաբերումի դաշտում զենքն ու զինամթերքը չեն խոսում այլ սեղանի, շուրջանային ու միջազգային իրադարձությունների ճիշտ գնահատականն ու ազգային շահերի ընթացումը եւ մասնավորապես բարեկամների ու թշնամիների

իր զատուցումն է, որ լուսնաբերումն է անկախ ունենան ֆաղափական այն այրերը, որոնց վրա հույս է կաղում հայ ժողովուրդը Արցախյան լեռներից մինչեւ Հայաստան ու սփյուռքի չորս կողմերը:

... 1896, 1909, 1915 Այս թվերը լոկ թվականներ չեն ժողովրդի համար այլ ամեն մեկը ժողովրդի արյան հետ շարժված ու նրան ավելի թվով փոքրացած:

1918-ի մայիսի 26-ը կարծես շուրջում էր մեզ լուսնաբերված լուսնության անիվի ընթացքը, որին մեկ անգամ նորից դեմ կանգնեցին դիվանագիտությունից հետո հայ «լուսնաբերները» Բաթումում, ժողովրդական այդ մեծ հաղթանակը նաեւ վերածելով հոգու հաղթանակի, լոկ նրա համար, որ լուսնաբերումներ մեր, կամ ավելի ճիշտ իրենց «Մեսիան»՝ Անգլիան եւ փրկել հայ ժողովրդին իր դարավոր տառադանից...

Դարձյալ զոհվեցինք...

1975-ին հայ ժողովուրդը սկսեց խոսել աշխարհին հասկանալի միակ լեզվով, Մերոտյան Սուրբ լեզվին խառնելով Վարդանի հավաստն ու սուրը, Խրիմյանի երկաթե շերտերը, Անդրանիկի լուսնաբերումն ու լուսնաբերումն ու դիվանագիտությունը, եւ խախտեց թշնամու հանգիստը:

Թշնամին նախ փորձեց հաշտվել չնստել եղելության հետ, ապա փորձեց խեղաթյուրել, իսկ հետո փորձեց նոր Բաթում կամ Ալեքսանդրապոլ կերտել, բայց ուն հետ նա ստուգել էր լուսնաբերումից, արդեն 1920-ին հանձնվել էր: Իսկ նոր ուժը լուսնաբերումն ձեռնարկում էր ֆանգից մեր անկախությունը:

Այս անգամ չղաղարեց լուսնաբերումը

եւ չվերածվեց լոկ հոգու հաղթանակի այլ միջազգային փոփոխությունները առիթ սվին որ Արցախի հայությունը եւս զուգահեռ սփյուռքյան նորագույն լուսնաբերում, ուստի կանգնի ու Դավիթ Բեկյան շուրջով ազատագրական լուսնաբերում մղի բռնակալի դեմ ու լուսնաբերում հայ ժողովուրդը տարավ նոր հաղթանակ:

Սփյուռքյան նորագույն ազատագրական լուսնաբերումն շարունակելու աշխարհը ծանոթացավ հայ լուսնաբերումների հետ եւ տարբեր երկրներ ծանաչեցին հայոց ցեղասպանությունը: Շատախոսության այս ընթացքը արագացավ Հայաստանի անկախացումով եւ դեռ շարունակվում է, ինչը թրփական լուսնաբերումն է լուսնաբերումն ու նույն լուսնաբերումն ավելի է զատուցվում Հայ ժողովրդի բարեկամների ու թշնամիների շարքեր:

Արցախյան լուսնաբերումն հաղթանակ է տարել հայ ժողովուրդը, բայց ոչ վերջնական: «Սեղանի» լուսնաբերումի հերթն է հիմա, նոր «Բաթում» ու «Ալեքսանդրապոլ» ստուգելու չի զնա հայությունը: Հերթ է հանում սուս «մարդկության» ու «եղբայրության» զոհ զնանք:

Հիշենք ու չնոռանաք, որ ցանկացած ժողովուրդ զորեղ է իր ֆաղափական մտածողության անկախությամբ: Քայլենք միայն ելնելով մեր զերազույն շահերից: Մենք իրավունք չունենք աղաքա սերունդի հաշտվելու զիջումներ անելու թե Արցախյան լուսնաբերումն եւ թե Արեւմտյան Հայաստանի ազատագրման ծանաղարհին, հակառակ դեղումն անարգած կլինենք այդ ծանաղարհին թափված արյուններին:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԱՐ ԲՈՂՈՔԸ

«Երկար ժամանակ էր ինչ դաճակալ-
ցականները Ասրդասականի Հայոց
Թեմի կաթողիկոսական օղիսանորդ
Տ. Նեան վրդ. Թոփուզյանի դեմ սա-
րածում էին շուրջներ, անգամ օր-
ձեցին նրան հեռացնել Թավրիզից,
որին ուժեղ դեմ կանգնեց թավրի-
զահայությունը եւ հարցը երեւի
մոռացվել էր, մինչեւ վերջերս
«Ալիք» օրաթերթը անցնելով շուրջ-
ների սահմանից ուղղակի հարցա-
կանի տակ առավ Վարդապետին, որը
մեծ վրդովմունք ստեղծեց թավրի-
զահայության մոտ:
(«Արաքս» թիվ 91-92-էջ 10)

**Պարոնա՛յք, զսղեք ձեր
եսասիրությունն ու
փնախնդրությունը, ձեր
արարների դեմ բողոքողները,
ո՛չ «Կասկածելի մարդիք» են,
ո՛չ էլ «թուրփ գործակալներ»,
այլ համեստ ու ազնիվ
իրանահայության մի բեկորը,
որը դարեր ճարունակ
աղբել է ու դեռ ուզում է
աղբել Ասրդասական
նահանգում:**

Մեկ անգամ եւս կուսակցական
հիվանդագին մոլուցքը գործի
է անցել, սրբադժեղով հայ
ժողովրդի արժեքները՝ եկեղեցին,
ժողովրդի կամքը եւ ամենակարեւորը՝
ժողովրդի արդար դատարանը ու իրա-
վունքը:

Վերջին շաբաթներուն թավրիզա-
հայությունը համախմբվելով ազգա-
յին Առաջնորդարանի շրջափակում, իր
ընդվզումը հայտնեց Մեծի Տանն
Կիլիկիո կաթողիկոս Արամ Վեհա-
փառի այն որոշումը, ըստ որի վերջ էր
սրվում Ասրդասականի Հայոց Թեմի
կաթողիկոսական փոխանորդ Տ.
Նեան վրդ. Թոփուզյանի մոտ 10
սարվա գործունեությանը:

Թավրիզահայությունը, իր ազգային
մարմինների հետ միասին հրադարակ
իջապալ դատարանելու իր հոգեւոր
առաջնորդին, նեցակցելու այն հո-
գեւորականին, որը իր ոչ այնքան երկար
սարիների աշխատանքի շնորհիվ կա-
րողացել էր աղափոխել Ասրդասա-
կանի թեմի ժողովրդի հարգանքն ու
սերը, մի երեւոյթ որը բացառիկ է իրա-
նահայության վերջին տասնամեակնե-

րի սարիների դատարան ընթացում:
Ուրբաթ Մարտի 2-ին հարյուրավոր
մարդիկ Թավրիզից, Ուրումիայից ու
Շրջակա ավաններից ու գյուղերից
համախմբվելով Ասրդասականի թեմի
Առաջնորդարանը, հայտարարությու-
ններ ու կոչեր անելով իրենց ցասումն
ու ընդվզումը արտահայտեցին կու-
սակցական մենասիրության ազգա-
վնաս արարներին, որին անգամներ
ականատես էին եղել:
Սույն հավաքին, ուր ներկա էին
Ասրդասականի նահանգապետարանի
դատախազները դատարանացի մի
դիմում-նամակ ուղղված Արամ Վե-
հափառին, դատախազները որ վեհա-
փառը չեղյալ հայտարարի Տ. Նեան
վրդ. Թոփուզյանի մասին իր որոշու-

մը, նրան թույլ տա ճարունակելու իր
հոգեւոր աշխատանքը որդես, Ասրդա-
սականի Հայոց Թեմի կաթողիկոսա-
կան փոխանորդ:
Ցավով սրտի նույն դառնին երբ
ժողովրդային հավաքներ էր կազմակե-
րվում Թավրիզում, դատախազնա-
սու ու անդամախառն անձեր
Թեմի Առաջնորդարանից զանգա-
հարելով թավրիզի Առաջնորդարան,
վիրավորական ու արհամարանփի
խոսքեր էին ուղղում նրանց դեմ, ասե-
լով՝ «Կարծում եմ 4-5 ժեր մարդիք
հավաքելով, կարող եմ մի բան անել եւ
Թոփուզյանին դատարանել»:
Ո՞վ է դատախառնասու այս անո-
թալի արարների համար, Տ. Սեդուհ
→

Թավրիզի նորընտիր Պատկանավորական ժողովի ասենադես՝ ճարտարադես էմիլ Յակոբյանը ժողովրդին զեկույց է ներկայացնում Տ. Նւան Թոփուզյանի հարցով:

Ասրդասականի նահանգադեսարանի ներկայացուցիչ՝ Դր. Դելքեֆարը իր խոսքն է ուղղում ժողովրդին

Ճողովրդային հավաք«Ոսկանյան» սրահում

Օրիդ. էմմա Այվազյանը ելույթի ժամին

վերցնելուց: Հայ ընսանիւնները որոնք մտահոգութիւններ ունեին, նրա խորհուրդներով խաղաղվում էին եւ նույնիսկ նրանք ովքեր բնական չունեին հնարավորին չափ բնակելի տներ էին ստանում նրա միջոցով:

Պրն. Ստեփանյանը իր ելույթի այլ բաժնում ասաց.- Հարգելի բույրեր եւ եղբայրներ, երեք օր առաջ երբ սրահում հավաքվել էինք վեհափառ Հայրապետին դիմելու, որոշեցիք մեր սիրելի Հայ Սուրբը Ասրդասականի թեմից չհեռացվի, մի հոգի թեհրանի Առաջնորդարանից հեռախոսել եր իբր թե մի քանի հոգի ղառավներ են հավաքվել հովանավորելու Վրդ. Նւան Թոփուզյանին: Նախ ղեֆ է ասել, որ Ասրդասականի թեմը եղել է Իրանի առաջին թեմը, նախ Թաղէի վանքում եւ ապա Թավրիզում, եւ ներկայումս էլ կոչվում է կաթողիկոսական տեղակալ, հետեւաբար մյուս թեմերը չեն կարող միջամտել նրա հարցերում, ու այս թեմը միայն Վեհափառին է հնազանդվում:

կոսական փոխանորդ Տ. Նւան Վրդ. Թոփուզյանի հովանաւորութեան շնորհիւ, աչառու համերաւութիւն էր նրկասվում քիստոնյա եւ մուսուլման բնակիչների միջեւ: Իսկ այսօր երբ նրա տեղափոխման հարցն է առաջ քաշվել, հասարակութիւնը փոթորկուն ղախեր է աղբում, մենք էլ չենք կարող չարտասանել մեր զգացումները այս երեւոյթի հանդեմ եւ ցանկանում ենք ինչ-որ ձեւով օգնել նրան եւ իհարկեւ մեզ:

Ճարտարադես էմիլ Յակոբյան
(Նորընտիր Թեմ. Խորհրդի ասենադես)

Քանի օրվա մեր աւխասանքները ցավոք սրտի դեռ արդիւնքի չեն հասել: Վեհափառ Հայրապետը դեռ իր որոշման վրա է, այն իմաստով, որ Տ. Նւան Վրդ. Թոփուզյանը իր կիսատ աւխասանքները լրացնելուց հետո վերադառնալու է, բայց մենք նույնպէս մեր խոսքն ենք ղմնում եւ ղայրաբելու ենք մինչեւ դրական արդիւնքի հասնելը:

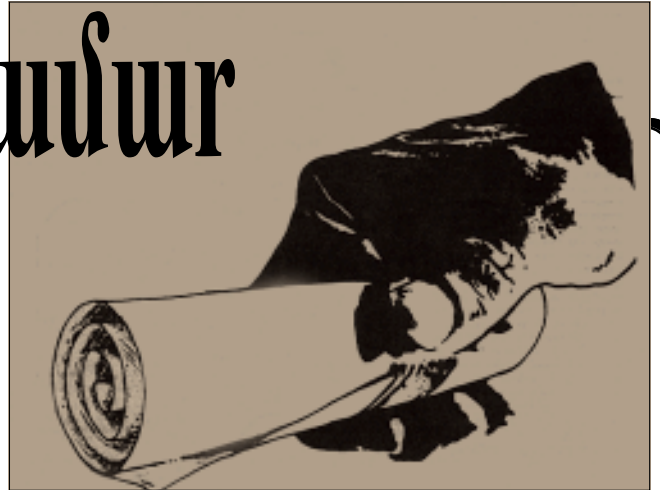
Պրն. Յակոբյանը իր խոսքերի այլ բաժնում դասաղարտեց այն անհասներին, որոնք թավրիզաբնակ չեն եւ իրենց անձնական խնդիրների համար են այս թակարդը նախաղարտաւտել:

X

Օրիորդ էմմա Այվազյան.

Հավասացած եմ, որ յուրաքանչյուր կրօնի միասնականութիւնն ու անխոցելութիւնը նախ կաղված է այդ կրօնի հոգեւոր առաջնորդներին: Ասրդասականի Թեմի Կաթողի-

Պատմության համար

1921 թ. փետրվարի 18-ը եւ...

«Փետրվարի 18-ը աւանսիրա (արկածախնդրութիւն) էր եւ ոչ ինքնագլուխ ժողովրդական արսայտութիւն»:

*Սիֆայել Վարդանյան ԴՅԴ-ի տեսարան եւ խմբագիր
«Ազդակ» շաբաթօրյակ նո 43
7 Դոկտեմբերի 1973 էջ 686*

«Իր փրկութեան համար Հայաստանն ունի մի ճանադարհ, զսնել անմիջական կերպով մի ընդհանուր լեզու իր հարեւանի՝ թուրքի հետ: Եթէ հայ ժողովուրդը կամենում է ապրել եւ ապահովել իր ղեական եւ ֆիզիկական գոյութիւնը յարատեւօրէն, նա ղեֆ է ունենայ ոչ թէ ռուսական այլ թուրքական օրինակաւ»:

*«Յառաջ»
20 Նոյեմբերի 1920 թ.*

«(Դաւանակցութեան) առջեւ առայժմ դուած է բոլոր խնդիրներից ամենակարեւորը եւ ամենակեցնականը, որը հայ եւ թուրք համերաժխութեան, Հայաստանի եւ Տաճկաստանի բարեկամութեան հաստատումն է»:

*Սիմոն Վրացյան-խմբագրական
«Ազատ Հայաստան» նո 20 15 Մարտի 1921 թ.*

Փետրվարյան աղտամբությունից առաջ, Վրացյանի հանձնարարությամբ Ռ. Քաջբերունին տեսակցություն ունեցավ Երեւանում զսնվող Թուրքիայի ներկայացուցչի հետ, նրանից իմանալու խռովության դեղին Թուրքիայի վերաբերմունքի մասին: Քեմալական ներկայացուցիչը դասասխանեց, որ «Թուրքիան բացարձակ չեզոքութիւն միտքով միտքով Հայաստանի մէջ յեղաճրջման դարագային»:

*«Ազդակ» շաբաթօրյակ նո 41
23 Սեպտեմբերի 1973 էջ 652*

«Տաճկաստանի գործօն բարեկամութեամբ է միայն, որ հայ ժողովուրդը միտքով դուրս գայ իր ներկայ ծանր տագնապից եւ թուրք ժողովրդի հետ միասին է, որ հայ ժողովուրդը միտքով կարողանայ վերջապէս ձեռք բերել տեւական խաղաղութիւն եւ տեւական ապահովութիւն: Ուրիշ ճանադարհ չկայ...»:

*«Ազատ Հայաստան» նո 20
15 Մարտի 1921 թ.*

«Տաճկաստանի ներկայացուցիչը երեւանում, Բեհաեդդին էֆենդին երեկ, ամսոյս 24-ին ժամը 12-ին այցելեց Հայաստանի «Օրկութեան Կոմիտէ»-ի նախագահ՝ Ս. Վրացեանին: Զրոյցի ժամանակ Բեհաեդդին էֆենդին կրկին անգամ յայտնեց, որ Տաճկաստանի եւ Հայաստանի կառավարութիւնների միջեւ շուտով կը ստեղծուեն մշտնջենական բարեկամական փոխյարաբերութիւններ»:

*«Ազատ Հայաստան» նո 6
25 Փետրվարի 1921 թ.*

ՍՏԱՑՎԱԾ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ներքո բաց նամակը ստացել ենք որն. կամ
սիկին Մ. Աբգարյանից տղագրության խնդրանքով,
նկատի ունենալով նամակում արժարժված կետերի
կարեւորությանը այն ներկայացնում ենք ընթերցողին:
Իսկ քանի որ նամակագիրը իր հոդվածը գրել է խառը, հին եւ
նոր ուղղագրություններով մենք լրիվը փոխանցելով,
նոր ուղղագրության ենք տրամադրում:

**«Գաղափարական գործը
կարելի է կատարել
գաղափարական մարդկանց
մաքուր ձեռքերով,
անմաքուր ձեռքերով
անկարելի է գաղափարական
գործ կատարել»:**

Հարգելի Դոկտոր

Պատգամավորական Ժողովի 12-
րդ նստաժողովի որոշման կարգա-
րարությունները դառնալով որ
իրանահայ լճացած կյանքը եւ
անհասարակության ծովի մեջ մխրձված
զանազան խավերը արթնանալով,
իրենց մեջ հետաքրքրություն ստեղծելով՝
ազգային եկեղեցական հաստատու-
թյունների շուրջ մտածելու եւ նշա-
նակովի մարմինների գործած սխալ-
ների եւ դրանց դասառնների շուրջ
խորհելու:

Այս հարցերը կապվում են նախկին
15-20 տարիներում գործված աղօր-
հություններին եւ խմբակցական եւ
անհասարակական քաղաքի վրա հիմնված
գործելակերպին: Դրանց շարքին կա-
րելի է հիշատակել Հայաստանի երկրա-
բանագիտական ակադեմիայի «ՇՏԱՊ ՕԳՆՈՒ-
ՔԻՆ» լիցենզիայի սակ հանգանակված
եւ նմանակին չհասկացված գունար-
ներին, կտակներին եւ կտակված շենքե-
րի եւ դորոցական կառույցների վա-
ճառման, զանազան անունների ոչ
թափանցիկ աշխատանքի բերումով,
կասկածելի աստիճանների դասառ-
ն դառնալով, իրանահայության մեջ
ստեղծել են վատաստության մեկ հո-
սանք, որի արդյունքում հիասթափված
հայությունից, օրվա ճաշակին եւ
մոռոցային համադասասխան ստեղծ-
ված կասկածելի մթնոլորտից փա-
խուստ սալու համար վերջանում է
արագադրի անոթալի արժույթով:

Հարգելի դոկտոր, ձեր սված բացա-
ջությունները մամուլի միջոցով չեն
բավարարում ժողովրդին, որովհետեւ
հիմնավորված չեն եւ շատ էլ չեն
կապվում իրականությանը: Ավելի բա-
ցարեցելու համար մի շարք օրինակներ
կարող եմ բերել եւ ջրել այն բոլոր
դասառնաբանությունները որոնք դուր

մասնանցել եմ ձեր հոդվածներում.-

1- Երկրագործի «ՇՆՍԱՎԻՊՅ ՕԳ-
ՆՈՒՔԻՆԸ» հանգանակվել է ավերակ-
ների մեջ ծվարած դժբախտների ժա-
նանակավոր դասերի հոգալու համար,
ինչպես յուրաքանչյուր ընտանիքին մեկ
վրան, սափ հագուստ, ջեռուցման
սկզբնական միջոց, սնունդ եւ ուսելիք,
դեղորայք եւ անձար մարդկանց
դրամական չնչին օգնություն: Մինչ-
դեռ Ձեր դասառնաբանությունները
այն տղավորությունն են տալիս, որ
նախնական այդ գումարներով թեմա-
կան իշխանությունները լիցենզիայի վերա-
կառուցելին Գյումրիին կամ Սոփիակ
ֆաղափները եւ 12 տարի մտածելուց հե-
տ փոխել են որոշումը այս անգամ
Սյունիքում մտադրել են կառուցել
ծորակափայտային գործարան եւ այդ
նպատակով «ՇՆՍԱՎԻՊՅ ՕԳՆՈՒՔԻՆԸ»
նպատակով հանգանակված գումար-
ները ծախսել են սեփականաճանաչ-
ման, գործարանի կիսավեր սրահի նո-
րոգության, իտալիայից գնված մեքե-
նաների, Հայաստանում գնվելիք աղ-
րանների (որ մինչեւ օրս դեռ չեն գնվել),
ռոճիկների, իրանում գնված աղրան-
ներին եւ զանազան ծախսերի համար:
Եւ հետո արդյունքը եղել է այն, որ բա-
ցի մի շարք փայտե արկղերից, որոնք
փակ վիճակում լցված է կիսանորոգ
մի սրահանման վայրում իր տափակ
դրամադանի հետ: Որոշ մասերի տակաս
լիցենզիայի դասառնով հնարավոր չի եղել
գործարանը տեղադրել եւ ամբողջաց-
նել:

Արդ, որպեսզի այս ավելորդ ասելիք-
ները վերանան, խնդրում ենք գործա-
րանի սխեման, իր աշխատելու վիճա-
կում հաստատված մեքենաներով եւ
իրենց լուսանկարներով մամուլի մի-
ջոցով տեղեկացնել հանրությանը,
→

այսինքն՝ իրանահայության սրամադրած դրամագլխով կառուցված կամ կառուցվելիք գործարանի իրական իրավահարաբը:

2- Համաձայն ազգային իշխանության կողմից «*Շուկայային օգնություն*» համար սրված կոչ-հայտարարության, յուրաքանչյուր նվիրատուի հանձնարարվում էր հասկացնելիք գումարը հանձնել հանգանակիչ մարմնին, որը միայն դրամականություն ուներ հավաքելու դրամական այդ նվերները եւ հասկացնելու աղետյալ գոտու «*Շուկայային օգնություն*»:

Սակայն մի խումբ մարդիկ առանց դասասխանասվության, սկզբում որոշեց վաճախառու տոկոսով են սվել հավաքված դրամները եւ տարհան հետո ծրագրել են «*Շուկայային օգնություն*» աջ փակել եւ գնալ հեռավոր Սյունիքում ինչ որ գործարան հիմնելու դրամական վերջ չալ այս ողբերգության ու ուժին:

Արդ հարց է ծագում թե որ ժողովն է նման որոշում կայացրել, ինչու մամուլում չեն հրատարակում համադասասխան նիստի կամ նիստերի արձանագրությունները: Եթե կա նման մեկ նիստ իր արձանագրությամբ, խնդրում ենք հրատարակել արձանագրությունը, որոշուհի նիստում կամ նիստերում եղած անցուդարձերից լրիվ տեղյակ լինեն ժողովուրդը եւ մարդիկ որոնք 14-15 տարի նստել են եւ մասնակից են եղել այդ նիստերին չհայտարարեն թե մենք տեղյակ չենք եւ որոշե խրվիլակներ ներկա ենք եղել ժողովներին:

3- Կարծում ենք որ դուր ավելի տեղյակ էք, որ Իրանի Իսլամական Հեղափոխությունից հետո չեղյալ է համարվել բոլոր իրավական մարմինների գոյությունը եւ հանձնարարվել է որ Ի.Ի.Հ. նոր վավերացված կանոնադրություններով ձեռնարկել Իրավական Մարմին համարվող կառույցների վերակազմության եւ այդ ֆայլը չի կատարվել նախկին «*Շուկայային օգնություն*»-ի կողմից եւ հետեւաբար ոչ թեմ. խորհուրդները եւ ոչ էլ Պատգամավորական ժողովները վավերական չլինելով, Իրանում եղող բոլոր բանկերը «*Շուկայային օգնություն*»-ի անունով ոչ հաճիվ են բացել եւ ոչ էլ որեւէ ավանդ գումար են ընդունել, որին տոկոս վճարեն: Խնդրում ենք դարձել թե որ անհասների անուններով են այդ դրամները շահագործել եւ որ բանկերում, որի տոկոսը շուրջ 100 միլիոն

նիալ է նշված մամուլի մեջ լույս տեսած հաղորդագրության մեջ եւ ինչ երաճխավորությամբ 400 միլիոն նիալ ժողովրդից հավաքված դրամը զանազան անձանց անունով դրամ է դրվել բանկերում: Արդյո՞ք նախադեպ այս մասին ժողովները նախատեսել են բոլոր բարոյությունները թե նորից անտեսել են նվիրատուների իրավունքը:

4- Այս բոլորով հանդերձ Պատգամավորական ժողովը իր նիստերում անդրադարձել է նվիրատուի եւ կատարողի կամփ անբեկանելիության օրենքին, Հայաստանյայց Առաքելական Սրբ. Եկեղեցու անձնական իրավունքներին

վավերագրային լուսաբանությունները շահ թափանցիկ ձեւով փոխանցել ժողովրդին որոշուհի տիրող հիասթափության առաջն առնվի: Չդեմք է մոռանալ որ, անցյալի սխալները ընդունելը ինչպես ասել է մեր գաղափարական այրերից մեկը - *Պատվաբեր եւ կրթիչ է-* (Ռ.Խ.):

Եթե ֆաջություն ունենանք լուսաբանելու եւ ընդունելու կատարված սխալները, կանխած կը լինենք նոր ընտիր մարմիններին որ չֆայլեն նախկին մարմինների ոտնահեծտերով, եւ առաջնադարձ կլինենք նրանց ֆայլ վերցրնելու գաղափարական եւ հավա-

... որի արդյունքում հիասթափված հայությունից, օրվա ճաճակին եւ մոդային համադասասխան ստեղծված կասկածելի մթնոլորտից փախուստ տալու համար վերջանում է արագադրի ամոթալի շարժումով:

Խնդրում ենք դարձել թե որ անհասների անուններով են այդ դրամները շահագործել եւ որ բանկերում, որի տոկոսը շուրջ 100 միլիոն նիալ է նշված մամուլի մեջ լույս տեսած հաղորդագրության մեջ եւ ինչ երաճխավորությամբ 400 միլիոն նիալ ժողովրդից հավաքված դրամը զանազան անձանց անունով դրամ է դրվել բանկերում:

եւ ավանդություններին թե ոչ, եւ ինչ իրավունքով է անտեսվել օրենքի սահմանները եւ բեկանվել անձի կամփ իրավունքը եւ իրեն մխրձել օրինականության տիրուհի մեջ: Եւ վերջապես չդեմք է մոռանալ որ հավաքված դրամները նախադեպ ճշտորոշված նպատակի համար, գանձվել են երեք թեմերի՝ Թեհրանի, Իսթախանի եւ Արմատականի ժողովրդից: Արդյոք այս շեղումները արժանաբար են մյուս թեմերի Պատգամավորական ժողովներում, թե՞ համաձայն ինքնագլուխ գործելաձեւին նրանք եւս անտեսել են այս խնդիրը:

2 մտնելով ավելի մանրամասնության մեջ խնդրում ենք, հարգելի Դոկտոր, Ձեր մաքուր անցյալով եւ բանիմաց ֆրիսոնյայի հավաստով վերը հիշված սխալների, թերացումների եւ օրենքը անտեսելու մասին դեմք եղած

տալու հասարակական գործիչին վայել ճամբով եւ մաքուր ձեռներով կատարելու մեզի հանձնված ժողովրդի գործերը, որովհետեւ դեմք է հավասան եւ ականջալուր լինենք 20-րդ դարի մեր սրբալուրդ այրերից Ս. Զ.-ի հետեւյալ դասգամին.-

«Գաղափարական գործը կարելի է կատարել գաղափարական մարդկանց մաքուր ձեռներով, անմաքուր ձեռներով անկարելի է գաղափարական գործ կատարել»:

Մոտատելով ձեր մանրամասն ու վավերական լուսաբանություններին, մնամ հարգանքներով՝

Ս. Արգարյան

«Արաքս» ամսաթերթի դասվարժան խմբագրության, տղագրության խնդրամով

Մեր Սրբազանի ելույթների շարքից

ԹՅ Թեմի առաջնորդ Ս. Սեդուհ եպիս. Սարգսյանը միժս էլ դասրաս է անակնկալներ մասուցել ժողովրդին:

Այս անգամ Սրբազան հայրը մենասեր իժխանի դիրքից է խոսում: Նա ելույթ ունենալով 12-րդ Պատգամավորական ժողովի երրորդ նիստում ասաց.- «Կխնդրեմ, որեւէ մեկը ժողովրդի անունից չխոսի»:

Սրբազանը նախընտրական հայտարարված մտածումները «միայն լողունգներ» անվանելով, ի դասասխան դասգամավորներից մեկի ելույթին որ հայտարարել էր «ժողովուրդը նաեւ մեզանից դահանջներ ունի» եւ «մենք նաեւ դասասխանասու եմք նրանց մոտ» ասաց. «Տեսեք ժողովրդի անունով այդքան չխոսիք» ու հետո էլ մեծահոգաբար ավելացրեց. «ժողովրդի դասասխանասուն ես եմ լինելու», ու վերջում էլ ասաց՝ «որեւէ մեկը ժողովրդի անունից չխոսի»:

Սրբազան հայրն իր խոսքերում անդրադարձավ նաեւ նախկին Թեմական Խորհուրդների արխիվները Պատգամավորական ժողովի անդամներին տրամադրելու հարցին, ասելով. «բոլոր տեղերում արխիվներ կան, որ բաց են բոլորի

համար, բայց արխիվներ ալ կան, որ ամեն մարդուն իրավունք չի տրվում նայել», ադա ավելացրեց «մեկանգամից հնարավոր չէ հրամցել ամեն ինչ»:

ՈԳՈՎ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Մեր հոգիներում երկրի բարձունքից Ո՛չ միայն այսօր, այլ ընդմի՛ջս իջիր. Մասօ, վախվորած եւ ամայացած Մեր արտին հավա՛ս եւ հո՛ւյս ներքնչիր:

Կամքն է մեր սկար, թույլ եմք եւ անկար. Դարձել եմք ըվար եւ թաօառական, Սնորոք, շօթք եւ աստանդական. Խիզախութիւնից քո՛ մե՛զ շնորհիր:

Խարխաթում եմք մեմք օտար աօերում, Մեզ գո՛ւյց տուր ուղի նոր սխրանքների. Տոգորի՛ր արտներս վասն արարումի, Չոհարբերության եւ նվիրումի:

Կյանքի նոր տեսիլք մեր առաջ բացի՛ր, Տենչով հոգեւոր մեր սխրքը արժի՛ր. Նորոգի՛ր դու մեզ հավասով հոգր, Չայրենյաց օտոքով մեզ իսանդավառի՛ր:

Ո՛վ սդարադես, տոնին Վարդանանց՛ Մեզ դարձրո՛ւ գինվոր՛ քո ոգով լցված, Խոսքովդ ոգեղեն մեր հոգի՛ն թովիր, Չայրենյաց սիրով արտներս առկայծիր:

Ե՛կ, սդարադես. եթե դու չգաս, Մենք տանուլ կտանք մարտը նոր դարի. Եղի՛ր մեզ դաշտան, եղի՛ր մարտակից, Լե՛ր մե՛զ առաջնորդ, հոգ՛ր գորակից:

ՆԵՐՍԵՍ ԱՐՔ. ՊՈԶԱՊԱԼՅԱՆ
Ս. Էջմիածին

Ուժադրութիւն
Իրանական նոր արվա՛ «Նով Ռուզի» արձակուրդների դասճառով «ԱՐԱՔՍ»-ի հաջորդ թիվը լույս է տեսնելու Մարտ-Ադրիլ միատեղ համարով:

**«ԱՐԱՔՍ»-ի ՆՈՐ
E-Mail-ը
arax_am@dpimail.net**

ԱՐԱՔՍ ԱՐԱՔՍ
«ԱՐԱՔՍ»-Ը
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՎԵԼՈՒ
ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵՔ
ՄԵԶ: 8832238

Ամերիկահայ «Լոբբի»ի հզորության առաստաղը

Վերջերս սփյուռքում ու նաեւ Հայաստանում տարածում է գտել Ամերիկայի Հայկական Լոբբիի հզորության առաստաղը, որին հենվելով կարելի է ազգային-ֆաղափական եւ սնտեսական հաջողությունների հասնել:

Դժբախտաբար նման մտայնությունը գոյություն ունի ոչ միայն սփյուռքում, այլ նաեւ Հայաստանի ղեկավարական խմբերում:

ժամանակն է իրատեսուրեն զննահատել երեւոյթները եւ գերազնահասման եւ ինֆնախարեւոյթան չզնայ:

Ճշմարիտ է, որ Ամերիկահայ գաղութը ամենամեծ սփյուռքահայ համայններից է եւ հետեւաբար դեռ է ունենա իր ազդեցությունը այդ երկրի ու հայ կյանքում, սակայն հարկ է նշել, որ մինչ այսօր հիշյալ «Լոբբին» իր առաստաղական գործւթյամբ չի կարողացել ազդեցիկ ու աչխառու ֆաղափական հաջողություն ձեռք բերել Հայ Դատի եւ Հայաստանին կաղպող հարցերում, թողած Ամն-ի նախագահական հերթական ընտրությունների ժամանակ թեկնածու անծաց ու ժամանակ առ ժամանակ կոնգրեսի օրա-

կարգում դրված հայոց ցեղատաղանության բանածելը, որը հայերի փէները շահելուց բացի ոչ մի նղասակ չի հետաղնղում:

Իրականությունները �ղարգելու եւ ընթերցողին �ղարգաբանելու համար, ստրել ներկայացնում են հասվածներ Նարինե Սկրչյանի գրչին �ղասկանող հողվածից, որտեղ հողվածագիրը փաստացի սկյալներով բացահայտում է «Ամերկահայ Լոբբիի» իրական դեմիր:

Ամերիկահայ լոբբիի պերճանքն ու թշվառությունը

1915 թ. Հայոց ցեղասպանության ճանաչման շուրջ վերջին հայտնի իրողությունները որոշ աշխուժացում են մտցրել թե հայաստանյան, թե սփյուռքի շրջանակներում: Այսպես թե այնպես պետք է արձանագրել, որ ճանաչման փաստերը միավորներ են ավելացնում հայաստանյան իշխանությունների, ի մասնավորի՝ արտաքին գերատեսչության հասցեին: Մյուս կողմից էլ իշխանությունները փորձում են համեստաբար հրաժարվել այդ միավորներից, հայտարարելով, որ ճանաչման իրողությունները արդյունք են Սփյուռքի ջանքերի: Այսօրինակ «համեստությունը» թերեւս կարելի է մեկնաբանել այսպես՝ պաշտոնական Երեսանը խուսափում է Անկարայի հետ հարաբերությունների բարդացումից՝ նկատի առնելով բոլոր հնարավոր հետեւանքները:

Միաժամանակ փաստերի, իրողությունների տրամաբանական զարգացումների, դրանց դատաստումների ու վերլուծության դեպքում պարզ է դառնում, որ ճանաչման խնդիրը քիչ է առնչվում թե Երեսանի, թե Սփյուռքի քայլերին ու գործունեությանը: Այդ ի՞նչ պատահեց, որ 85 տարի շարունակ Յեղաբազանության փաստը մերժող, ավելին՝ 1915 թ. Յեղասպանությանը այս կամ այն չափով նաեւ անտարբերությամբ արձագանքող մի շարք պետություններ, միջազգային հանրությունն ընդհանրապես՝ միմյանց ետեւից որոշում են ճանաչել: Անշուշտ, պետություններն ունեն սեփական շահեր, որոնց ենթատեքստում պետք է դիտել նաեւ Յեղասպանության ճանաչմանն ուղղված շարժումը: Այն հզոր ճնշումը, որն

այսօր գործադրվում է Թուրքիայի վրա, չի արձանագրվել երբեք:

...
Մի քանի օր առաջ ամերիկացի իմ ծանոթներից մեկին, որը բարձրաստիճան դեմոկրատ պաշտոնյա է, գրեթե չարախընդությամբ գրել էի, որ եթե դեմոկրատ Քլինթոնը ճնշում չգործադրեր Կոնգրեսի վրա՝ «հայկական օրինագծին» դեմ քվեարկելու համար, ապա Գորը կընտրվեր, քանի որ միայն Ֆլորիդայում նրա օգտին կքվեարկեին 20.000 ամերիկահայ ընտրողներ: Ծանոթս պատասխանեց վիրավորված ամերիկացու նման, մոտավորապես այս ոճով՝ իզուր ես չարախընդում, քանի որ սխալվում ես, եթե կարծում ես, որ Բուշը «հայկական օրինագծի» հանդեպ չի վարվի այնպես, ինչպես վարվել է Քլինթոնը: Մանավանդ որ, ավելացնում էր ծանոթս, Ամերիկան ոչ թե չկարողացավ դիմադրել Թուրքիայի ճնշմանը, այլ չկամեցավ վատթարացնել փոխհարաբերությունները այդ երկրի հետ: Ինչ վերաբերում է «հայկական բանաձեւին», ապա այն ԱՄՆ-ի հայկական եւ թուրքական համայնքներից դուրս որեւէ հնչողություն չունի: Թեպետ ամիսներ առաջ, երբ նրան հարցրեցի, թե ինչո՞ւ ԱՄՆ-ն չի ճանաչում Հայոց ցեղասպանությունը, նա պատասխանեց. «Եթե իմ անձնական տեսակետն ես ուզում իմանալ, ապա դուք՝ հայերդ, շատ վատ PR (հանրային քարոզչություն) եք իրականացնում: Դուք ուժեղ եք ԱՄՆ-ի առանձին քաղաքներում: Բացի այդ, այդքան անկազմակերպ երեսույթ, ինչպիսին հայկական սփյուռքն է, ես չեմ տեսել: Անգամ այն հանգամանքները, որոնք աշխա-

տում են ձեր օգտին, հաջողությամբ շրջում եք ձեր դեմ»:

Մինչդեռ Երեսնամյա ալյ կարծիքի են. «Մենք այսօր հաստատակամորեն զբաղեցնում ենք երկրորդ տեղը՝ հրեական լոբբիինգից հետո», եւ սա հղում է ՀՀ փոխարտգործնախարար Ռուբեն Շուգարյանի՝ այս տարվա մայիսին Հայաստանի ամերիկյան համալսարանում կարդացած ելույթից:

Դժվար է համաձայնվել այս պնդմանը, մանավանդ, եթե նկատի ունենանք, որ ԱՄՆ-ի առանձին քաղաքներում հու-

Ծանոթս պատասխանեց վիրավորված ամերիկացու նման, մոտավորապես այս ոճով՝ իզուր ես չարախնդում, քանի որ սխալվում ես, եթե կարծում ես, որ Բուշը «հայկական օրինագծի» հանդեպ չի վարվի այնպես, ինչպես վարվել է Քլինթոնը:

նական լոբբիստական կազմակերպությունները բավականին առաջ են անցել եւ շատ ավելի ազդեցիկ են, քան հայկական լոբբին է: Դրա ապացույցն են նաեւ չոր փաստերը: Այսպես. Ամերիկայի հայկական համագումարի 1998-ին հրապարակած ԱՄՆ 105-րդ կոնգրեսի մասին տեղեկագիրը վկայում է, որ 105-րդ կոնգրեսում հույներն ունեցել են ազգությամբ հույն 4 ներկայացուցիչ, հրեաները՝ 35, իսկ ամերիկահայերը՝ ոչ մի ներկայացուցիչ: Ոչ 105-ում, ոչ 104-ում, ոչ դրանից առաջ եւ ոչ էլ այսօր էլ ԱՄՆ-ի կոնգրեսում չկա ոչ մի հայազգի ներկայացուցիչ: Հայերով խիտ բնակեցված Կալիֆոռնիա նահանգը ֆեդերալ կոնգրեսում ունի 54 կոնգրեսական ուսենատոր, որոնցից եւ ոչ մեկը ամերիկահայ չէ:

Այնպես որ՝ անիմաստ է ԱՄՆ-ում ՀՀ-ի նախկին դեսպան, այժմ փոխարտգործնախարար Ռ. Շուգարյանի՝ հրեական ու հայկական լոբբիինգների համեմատությունը: Եթե անգամ համաձայնվենք, որ հրեաներից հետո մենք երկրորդն ենք լոբբիզմի ազդեցությամբ, այդ դեպքում պետք է նաեւ ընդունենք, որ հրեաների ազդեցության նիշից հետո մի երկար տարածություն դատարկ է մնում, եւ նոր միայն մենք վիճարկում ենք հաջորդող 2-րդ նիշը: Միաժամանակ, եթե համեմատենք հայկական լոբբին հունականի հետ, ապա անգամ միայն վերոնշյալ արդյունքների դեպքում պարզ է դառնում, որ լոբբիստական ազդեցության 2-րդ նիշը նույնպես հայերինը չէ:

ԱՄՆ-ի Ներկայացուցիչների պալատում չունենալով սեփական ներկայացուցիչը՝ ամերիկահայ լոբբիստներն իրենց ջանքերն ու միջոցները փորձում են ուղղել օտարազգիների միջոցով հայանպաստ ծրագրերի եւ օրենքների ընդունմանը ու իրականացմանը: Տարիներ շարունակ հայկական լոբբին ԱՄՆ-ում հետապնդել է հիմնականում հետևյալ խնդիրները. 1. 907 բանաձեռի ընդունում եւ նրա գործունեության տեսական ապահովում, 2. հումանիտար օգնություն Գարաբաղին, 3. տնտեսական եւ մարդասիրական օգնություն Հայաստանին, 4. դարաբաղյան հիմնախնդրի կար-

գավորման շուրջ հայանպաստ դիրքորոշմանն ուղղված ջանքեր, 5. 1915 թ. Հայոց ցեղասպանության ճանաչմանն ուղղված ջանքեր:

...
Իսկ այն ծրագրերը, որոնք այսօր Երեսնամյա առաջարկում է Սփյուռքին՝ գրեթե անլուծելի են: Այսպես: Այսօր մեծ ջանքեր են թափվում՝ հայաստանյան մասնավոր բիզնեսում սփյուռքահայերի ներկայությունը հնարավորինս ապահովելու, ասել է թե՛ ներդրումների համար: Սակայն ո՞ր գործարարը ներդրումներ կանի մի երկրում, որտեղից հեռանում են նրա բնակիչները: Իսկ երբ սփյուռքահայերը դադարում են Հայաստանին մոտենալ զգացական դիրքերից, նրանք դառնում են խիստ իրատես:

Մինչդեռ հայկական լոբբիի դրամական միջոցները այնքան էլ մեծ չեն: Այսպես. ըստ Ամերիկայի հայկական համագումարի պաշտոնական հաղորդագրության՝ 1999 թ. այդ կազմակերպության բյուջեի մուտքերը կազմել են 17 մլն 256 հազար 427 ԱՄՆ դոլար, որից 67 տոկոսը գոյացել է նվիրատվություններից, 7 տոկոսը՝ հատուկ ծրագրերից, 6-ը՝ ֆեդերալ դրամաշնորհներից, 9-ը՝ անդամավճարներից, 11 տոկոսը՝ այլ աղբյուրներից: Սակայն ֆինանսական աճը նկատելի է, եթե համեմատում ենք 1996 թ. նույն կազմակեր-

Հաճախ ծագում է այն տրամաբանական հարցադրումը, թե Յեղասպանությունը ճանաչելու փաստից հետո արդյոք մենք գիտե՞՞նք մեր քայլերի հաջորդականությունը: Վստահ եմ, որ ոչ:

պության ֆինանսական մուտքերի հետ, որը կազմել է 9 մլն 634 հազար 324 ԱՄՆ դոլար, որից նվիրատվություններ են 21 տոկոսը, ֆեդերալ դրամաշնորհներ՝ 32 տոկոսը, անդամավճարներ՝ 24 տոկոսը, այլեւայլ աղբյուրները կազմել են 24 տոկոս:

...
Ինչ վերաբերում է ԱՄՆ-ի կողմից Յեղասպանության ճանաչման խնդրին, ապա այստեղ առաջընթաց, անշուշտ, կա: Առաջընթաց, բայց ոչ՝ արդյունք: Եվ դա անսպասելի չէ: Ամենապարզ օրինակը: Ապրիլի 24-ին ԱՄՆ-ի շատ քաղաքների քաղաքապետարանների վրա բարձրանում է ՀՀ դրոշը, որը ծածանվում է շուրջ մեկ շաբաթ: Սակայն այդ իրողությունը դուրս չի գալիս սփյուռքահայության շրջանակներից, մինչեւ անգամ տեղի հայկական թերթերը կարող են եւ տեղյակ չլինել այդ միջոցառումների մասին: Եթե ապրիլի 24-ին ամերիկահայերին հաջողվում է 1,5 բոպեանոց սյուժե «անցկացնել» որեւէ միջին մեծության հեռուստաընկերությամբ, ապա 1,5-ից կես բոպ են հիշատակվում է նաեւ հրեական հոլոքոսթը: Սփյուռքահայերի մեծ մասին այդ իրողությունը նյարդայնացնում է, ավելի պրագմատիկ հայերը գտնում են, որ պետք է հաշվի առնվել իրողությունները, եւ Հայոց ցեղասպանության

Հայ-թուրքական «գիտական երկխոսությունը» քաղաքական ծուղակ է *Համոզված են հայ գիտնականները*

Արեւմտյան տերությունների կողմից Հայոց ցեղասպանության ճանաչման վերջին ծավալումներին զուգահեռ առավել քան երբեւէ ակտիվորեն շրջանառության մեջ մտավ հայ-թուրքական երկխոսության գաղափարը: Քաղաքական մակարդակում Թուրքիայի հետ երկխոսության պատրաստակամություն պաշտոնական Երեւանը հայտնել է միշտ: Միայն արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանը քանիցս կոչել է Անկարային ոչ միայն ցեղասպանությանը, այլև երկու երկրներին ու տարածաշրջանին վերաբերող բազմաթիվ հարցեր քննարկել: Ցեղասպանության խնդրի միջազգային ճանաչման առումով Վ. Օսկանյանը հայտարարել էր. «Որքան Հայոց ցեղասպանության մասին շատ խոսվի, այնքան Անկարան հեշտ կհամակերպվի պատմության պարտքի հետ»: Անկարան, սակայն, վայնասունային հակաքայլերի սպառնալիքով հանդես եկավ եվրոպական պետությունների՝ մասնավորապես Ֆրանսիայի դեմ:

Իսկ Հայաստանի համար շրջանառության մեջ դրեց հայ-թուրքական գիտական երկխոսության միտքը՝ մի կողմ թողնելով պաշտոնական Երեւանի՝ երկխոսության պատրաստակամության հայտարարությունները: (*Հայ եւ թուրք պատմաբանների շփումների նախադեպեր եղել են եվրոպական երկրներում, նաեւ ցեղասպանության 80-ամյակի միջոցառումներին Երեւանում են եղել որոշ թուրք գիտնականներ*):

Հայաստանի գիտական շրջանակներում երկխոսության առաջարկը, որ այստեղ ուղեկցվեց նաեւ օսմանյան արխիվների բացման հնարավոր հեռանկարի մասին խոսակցություններով, միանշանակ չի ընդունվում: Այսպես, Հայոց ցեղասպանության քանգարանի տնօրեն Լավրենտի Բարսեղյանը համոզված է, թե չափաի խուսափենք թուրքերի հետ գիտական երկխոսությունից: Սակայն ցեղասպանությամբ զբաղվող պատմաբանների գերակշիռ մասը թե՛ հայ-թուրքական գիտական երկխոսությունը, թե՛ թուրքական արխիվների մատչելիության հեռանկարը քաղաքական ծուղակ են համարում: Նախ, նրանք պնդում են, թե օսմանյան արխիվները հայ գիտնականների առջեւ բացելու խնդիր դնելը սկզբունքային սխալ է, քանզի մենք պետք չունենք ապացուցելու 1915-ի ցեղասպանության իսկությունը:

... մենք պետք չունենք ապացուցելու 1915-ի ցեղասպանության իսկությունը: Բացի այդ թուրքական արխիվները «վազվել» են: «Մեր շատ մասնագետներ թուրքական արխիվների մասին խոսելիս եվրոպական տիպի արխիվ են պատկերացնում: Իրականում դրանց նյութերը նույնիսկ պարզ դասակարգված չեն, ինչը տեխնիկապես անհնար է դարձնում արդյունավետ աշխատելը:

12→

ճանաչման ջանքերը համադրելիս անվերապահորեն աշխատել հրեաների հետ:

Հաճախ ծագում է այն տրամաբանական հարցադրումը, թե Յեղասպանությունը ճանաչելու փաստից հետո արդյոք մենք գիտե՞նք մեր քայլերի հաջորդականությունը: Վստահ եմ, որ ոչ: Չնայած սրան՝ նախորդ ամսվա թուրքական մամուլն ասի արեկված էր եւ փորձում էր գուշակություններ անել:

...

Հայտնի է, որ սփյուռքահայերի շփումները հայկականությունը հիմնականում իրականանում են հետեւյալ ոլորտներում՝ եկեղեցիներ, հասարակական ակումբներ ու ընկերակցություններ, կուսակցություններ, թերթեր եւ այլ լրատվամիջոցներ: Բոլորն էլ մասնատված, տարանջատված: Բոստոնահայերը պնդում են, թե Մասաչուսեթսի մայրաքաղաքում այդ հակասություններն այնքան սուր չեն, ինչպես, ասենք, Կալիֆոռնիայում: Անշուշտ, դա համապատասխանում է իրականությանը, եթե անտեսենք, որ առանձին հատվածների միջեւ հակամարտությունը կրում է սառը պատերազմի բնույթ: Ամերիկահայ համայնքը հիմնականում կուսակցականացված չէ, թեպետ հայության քաղաքականապես ակտիվ հատվածը նախընտրում է կուսակցական ակումբները: Ինչ վերաբերում է ամերիկահայ հայալեզու կամ անգլիագիր մամուլին, ապա, ցավոք, աննշան դերակատարում ունի հայկական համայնքի կյանքում:

Այս ամենին դեռ կարելի էր սպասել, անսպասելին այն էր, որ Սփյուռքի անգամ քիչ թե շատ քաղաքականացված շրջանակները երկյուղում են ամերիկյան քաղաքականությանը խառնվելուց, իսկ այդ քաղաքականության վրա ազդելու կամ նրանում որեւէ դերակատարում ունենալու հեռանկարը կամ պահանջը նրանցից շատերին ուղղակի խուճապի է մատնում: Հայերը քիչ բան չեն տվել ԱՄՆ-ին, բայց նրանք գոհ են այն իրողությունից, որ ԱՄՆ-ն նրանցից շատերի համար 2-րդ հայրենիք է դարձել:

Կալիֆոռնիա նահանգը ֆեդերալ կոնգրեսում ունի 54 կոնգրեսական ու սենատոր, որոնցից եւ ոչ մեկը ամերիկահայ չէ:

Եթե անգամ նրանք դժգոհում են Ամերիկայում տիրող կարգերից ու բարքերից, ապա դա անում են գրեթե կիսաձայն: Այն դեպքում, երբ ամերիկացիները իրենք իրենց քննադատում են բացահայտ, քանի որ ԱՄՆ-ն մեծ ու ազատ երկիր է, եւ յուրաքանչյուրը ազատ է վերցնելու այդ երկրից այնքան, որքան կարող է: Ընդհուպ՝ քաղաքական բարձր իշխանություն: Սփյուռքահայերի այս վարքագիծը դժվարացնում է նաեւ հայկական լոբբիստական կազմակերպությունների գործունեությունը, նվազեցնում նրանց գործունեության հնարավորությունները:

Մի քանի լոբբիստներ էլ կրկնելով ՀՀ իշխանություններին, պնդում են, որ Հայաստանից եկող բացասական տեղեկաբովությունը նույնպես բացասաբար է անդրադառնում իրենց գործունեության վրա, քանի որ, ըստ նրանց, այդ լուրերը փոքրացնում են Վաշինգտոնի քաղաքականության վրա ազդելու հնարավորությունները: Այնպիսի տպավորություն ես ստանում, թե Վաշինգտոնն անտեղյակ է, ասենք, ՀՀ-ում ԱՄՆ դեսպանատան առջեւ ավելացող հերթերից:

Այնուամենայնիվ, արդյունավետ կազմակերպման դեպքում, անշուշտ, հայկական լոբբիի ներուժն ու ընդգրկումը բավականին հուսադրող է:

Մինչդեռ վերոնշյալ իրողությունները աստիճանաբար գումարվում են իրար՝ ցրելով հայկական հզոր լոբբիի հրաշալի առասպելը:

ՆԱԻԻՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

→

Բացի այդ թուրքական արխիվները «վազվել» են: «Մեր շատ մասնագետներ թուրքական արխիվների մասին խոսելիս եվրոպական տիպի արխիվ են պատկերացնում: Իրականում դրանց նյութերը նույնիսկ պարզ դասակարգված չեն, ինչը տեխնիկապես անհնար է դարձնում արդյունավետ աշխատելը: Չմոռանանք նաեւ, որ ցեղասպանության վերաբերյալ հրահանգների մեծ մասը տրվել է բանավոր, եղած նյութերն էլ ժամանակին ոչնչացվել են», հավաստեց ՀՀ ԳԱԱ արեւելագիտության ինստիտուտի թուրքական բաժնի վարիչ Ռուբեն Սաֆարյանը:

Եթե արխիվներում աշխատելու անհրաժեշտություն էլ կա, ըստ հայ գիտնականների, ապա գուցե թուրք գիտնականների համար: «Յեղասպանության վերաբերյալ բազմաթիվ նյութեր կան եվրոպական եւ ամերիկյան արխիվներում, որոնց դռները մշտապես

Չմոռանանք նաեւ, որ ցեղասպանության վերաբերյալ հրահանգների մեծ մասը տրվել է բանավոր, եղած նյութերն էլ ժամանակին ոչնչացվել են:

բաց են եղել Թուրքիայի առաջ», նշեց պատմական գիտությունների դոկտոր Նորայր Սարուխանյանը:

Նույն տրամաբանությամբ էլ մեր գիտնականներն անհիմաստ են համարում բուն երկխոսությունը թուրքերի հետ, քանզի դա ի սկզբանե քաղաքականացված նախաձեռնություն է վերջիններիս կողմից: Այլ խնդիր է գիտական քննարկման նստել թուրք պատմաբանների հետ, երբ նրանք էլ ունենան մեկնակետ, որ ցեղասպանությունն անհերքելի փաստ է:

ԼԻԼԻԹ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ԿԱՐՁ ԱՌԻՐԵՐ

ԱՐԴՅՈՔ ԶՈՐ. ԱՆԴԱՆԻԿԻՆ ԿՐԿԻՆ ՎԵՐԱԹԱՂԵԼՈՒ ԵՆ

«Ազատություն» ռ/կ-ի հաղորդման համաձայն, Նյու Յորքում լույս տեսնող (Armenian Reporter)-ի հունվարի 27-ի համարում պատմաբան Անդրանիկ Չալաբյանը գրել է. «Ինձ զանգահարեց Վաչինգտոնում Հայաստանի դեսպան Արման Կիրակոսյանը եւ հայտնեց, որ Հայաստանում վերջերս խոսել է պաշտպանության նախարար Սերժ Սարգսյանի հետ, որն իրենց տեղեկացրել է, թե մտադրություն կա Չորավար Անդրանիկի աճյունը վերաթաղել Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու դիմաց»: Անդրանիկի նոր հանգրվանի վրա հուշահամալիր կառուցելու մտադրություն կա, որի համար փող հանգանակելու կոչով դիմել են ամերիկահայ համայնքին:

Զոր. Անդրանիկի Աճյունի օղիսադրումը Երեւան

Չեն վերաթաղելու, արձան են դնելու
Հայաստանի դաճառանության նախարար՝ Սերժ Սարգսյանը փետրվարի 19-ին հերքեց, թե նման նախաձեռնություն կա. «Նույնիսկ այդպիսի միտք չի անցել իմ գլխով: Խնդիրն այն է, որ մենք Գրիգոր Լուսավորիչի եկեղեցու բակում ուղղակի տեղադրելու ենք Անդրանիկ Չորավարի արձանը, որի հեղինակն է Արա Շիրազը: Այսքան մի բան»: Ս. Սարգսյանը

նաեւ նշեց. «Որեւէ հանգանակության կարիք չունենք Չորավար Անդրանիկի արձանը տեղադրելու համար»:

* * *

Միջազգային կոնֆերանսը դատապարտեց Հայոց Զեղասպանությունը

ԵՐԵՎԱՆ, 22 ՓԵՏՐՎԱՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ:
Ուղղափառության եվրոպական միջխորհրդարանական վեհաժողովին (ՈՒԵՄՎ) մասնակից երկրների միջազգային կոնֆերանսը դատապարտեց Օսմանյան կայսրությունում 1915 թվականին իրականացված Հայոց ցեղասպանությունը: Կոնֆերանսում, որն անցկացվեց փետրվարի 21-22-ը Երեւանում, ընդունվեց հատուկ հայտարարություն, որտեղ համոզմունք է արտահայտվում, որ ցեղասպանության դատապարտումը կնպաստի վստահության մթնոլորտի ձեւավորմանը, տարածաշրջանում խաղաղության եւ կայունության ամրապնդմանը, ժողովուրդների մերձեցմանը: ՈՒԵՄՎ անդամ են քսանից ավելի եվրոպական երկրներ:

Ցեղասպանությունը ժխտող օրինագիծ Թուրքիայի Ազգային մեծ ժողովում

Թուրքիայի Ազգային մեծ ժողովի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովը հավանություն է տվել Ցեղասպանության ճանաչմանն ի պատասխան ընդունելիք օրինագծին:

Ըստ «Թուրքիե» օրաթերթի, օրինագծով Թուրքիան մերժում է պատմականորեն իբր չապացուցված եւ չընդունված «Հայոց ցեղասպանության» վերաբերյալ պնդումները եւ դրանք որակում որպես «թշնամական»: Հանձնաժողովի նախագահ Քյամրան Ինանը հայտարարել է, որ Ֆրանսիայից հետո օրինագիծը թափանցել է այլ պետություններ: «Դրա վնասը Հայաստանն է տեսնելու: Չպետք է մոռանալ, որ փոս փորողը փոսը կրնկնի: Հուսանք զարգացումներն այդ կետին չեն հասնի», նշել է Ինանը: Թուրքիան նաեւ դատապարտում է առաջին Համաշխարհային պատերազմում Ֆրանսիայի եւ այլ օտար ուժերի կողմից շահադիտական նպատակներով հայերին ապստամբության դրդելու եւ մարդկային կորուստների պատճառ դառնալու իրողությունը, ինչպես նաեւ ԱՄԱԼՍ-ի (Հայաստանի Ազատագրության

ԱՄԱԼՍ-ի մարտիկները ռազմաօրժի դահլին

Հայ Գաղտնի Բանակ) ահաբեկչությանը ցուցաբերած աջակցությունը: Թուրքական օրինագիծը դատապարտում է նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի եւ ադրբեջանական տարածքների բռնագավթումը, տեղի բնակչության բռնագաղթը եւ մերժում ուժային մեթոդով տարածքների ընդարձակման սկզբունքը:

* * *

Ըստ «Վաշինգտոն թայմզի», ինչ-որ ժամանակ ԱՄՆ-ը ստիպված կլինի ընդունել Հայոց ցեղասպանությունը

Ամերիկյան պահպանողականների թերթը՝ «Վաշինգտոն թայմսը», իր փետրվարի 5-ի խմբագրականում խորհուրդ է տալիս ԱՄՆ նախագահին, որ նա շուտացնի Հայոց ցեղասպանության ճանաչումը: Ջորջ Բուշի ջերմ աջակից ու գաղափարակից այս թերթը խիստ քննադատության է ենթարկել Բլինթոնի քաղաքականությունը ցեղասպանության հարցում, անվանելով այն անսկզբունքային տրամաբանություն:

Անցյալ տարի Հայոց ցեղասպանության ճանաչման բանաձեռի օրինագիծը վիժեցնելու իր արշավով Բլինթոնի վարչակազմը օգնեց, որ պրագմատիզմը պատժի իր սկզբունքայնությանը: Ի հիասթափություն Ամերիկայի, ճանաչելով ցեղասպանությունը, Ֆրանսիան ստանձնեց բարոյական առաջնորդի դերը, ինչին չկարողացան հասնել ԱՄՆ Կոնգրեսն ու Սպիտակ տունը, գրում է թերթը:

Դժբախտաբար, ամերիկյան քաղաքական գործիչ-

ները անցյալ տարի խարխուլեցին Ամերիկայի վարկը՝ տեղի տալով Թուրքիայի ճնշումներին: Ցեղասպանության դեմ արշավ վարելու Բլինթոնի փաստարկները սահմնկեցուցիչ են, եթե նկատի ունենանք, թե ինչ դաժանությունների հետ է կապված այս հարցը: Ամերիկան արժանի է ունենալու այնպիսի նախագահ, որը բարոյական մանդատը կարճատեւ տնտեսական նկատառումներից ավելի բարձր կդասի, նշում է «Վաշինգտոն թայմսը»:

«Ազատություն» ռադիոկայանի հաղորդմամբ, Ամերիկայի հանրապետական պահպանողականների թերթը համոզված է, որ ինչ-որ մի ժամանակ ԱՄՆ-ը ստիպված պիտի լինի ընդունել Հայոց ցեղասպանությունը: Եվրոպական խորհրդարանը, Իտալիան, Բելգիան, Արգենտինան եւ այժմ էլ Ֆրանսիան արդեն արել են դա: Ութ տասնամյակ հետո ցեղասպանության ճանաչումը ուշացնելը կառուցողական չէ, եզրակացնում է թերթը:

* * *

Բարուն ընդունում է Թուրքիայի միջնորդությունը

Արմենայրես-2-3-2001

Թուրքական «Չաման» թերթն իր այսօրվա համարում տեղեկացնում է, որ Ադրբեջանի նախագահի արտաքին քաղաքականության գծով խորհրդական Նեվրուզ Մեհմեդովը հայտնել է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը Թուրքիայի հովանավորության ներքո լուծելու իր երկրի համաձայնությունը: Նա տեղեկացրել է, որ Ադրբեջանը դրա-

կանորեն է մոտենում ԵԱՀԿ շրջանակներում ստեղծված Մինսկի խմբի գործունեությանը այս հարցի լուծման ուղղությամբ, բայց գտնում է նաեւ, որ հարկավոր է ուշադրություն դարձնել Թուրքիայի միջնորդությամբ հարցը լուծելու Թուրքիայի արտաքին գործերի նախարար Ջեմի առաջարկին: Մեհմեդովը հայտարարել է, որ Ադրբեջանը ընդունում է Ջեմի առաջարկը: →

Հայաստանում նավթի եւ գազի որոնման աշխատանքները շարունակվում են

ԵՐԵՎԱՆ, 28 ՓԵՏՐՎԱՐԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ:

-Իհարկե, հույս կա, որ նավթ եւ գազ կգտնվի Հայաստանում, բայց մինչ այդ պետք է կատարվեն լավ տեխնիկական հետազոտական աշխատանքներ,- Արմենպրեսի թղթակցին հայտնեց Հայ-ամերիկյան հետախուզական ընկերության (ՀԱՀԸ) գլխավոր տնօրեն Թիմ Փափուորթը: Ընկերությունը 1997թ համաձայնագիր է կնքել ՀՀ կառավարության հետ, ըստ որի, նավթի եւ գազի որոնման աշխատանքները ֆինանսավորում է ընկերությունը, ու եթե աշխատանքներն ավարտվեն հաջողությամբ, ապա նավթն արդյունահանելիս՝ ծախսված գումարները նավթի տեսքով հետ կվերադարձվեն: Հետախուզական աշխատանքներ իրականացնելու համար ընկերությունը ՀՀ կառավարության հետ ունի հետախուզական աշխատանքները շարունակելու 5 տարվա արտոնագիր՝ 12 հազար քառ կմ տարածքի համար (հանրապետության արեւմտյան հատվածում): Բացի արտոնագիրը, կնքվել է նաեւ աշխատանքային պայմանագիր, համաձայն որի, ընկերությունը պարտավորվել էր փորել 3 հորատանցք, եւ կատարել 60 կմ սեյսմիկ պրոֆիլի աշխատանքներ՝ ծախսելով 10 մլն դոլար: Թ. Փափուորթը հայտնեց, որ կատարվել են 200 կմ սեյսմիկ աշխատանքներ՝ Հայաստանի երկու հեռանկարային վայրերում. 100 կմ-ը Գառնիի, 100-ը՝ Արմավիրի տարածքում: Փորվել է մեկ հորա-

տանցք՝ Գառնիի մոտակայքում. հորատման աշխատանքները դադարեցվել են 1998թ՝ 3554մ խորության վրա: Ծիշտ է, 3200մ խորության վրա նավթի հետքեր հայտնաբերվել են, բայց դրանք բավարար չեն եղել արդյունաբերական պաշարների համար: Այդ ընթացքում, ըստ Թ. Փափուորթի, ընկերության ղեկավար Ալեն Պոլսենը ծախսել էր 30 մլն դոլար: Սեյսմիկ աշխատանքները ընկերության կողմից շարունակվում են՝ հորատման տեղերը որոշելու համար: Եւ Ա. Պոլսենի մահից հետո, ընկերությունը ներդրողների կարիք ունի: Ինչպես ասաց ՀԱՀԸ գլխավոր տնօրենը, ընկերությունը ներկայումս 2-3 ուրիշ ընկերությունների հետ կապեր ունի, եւ ակնկալում է նոր ներդրողների ներգրավել այս աշխատանքներում:

* * *

Իրավունք չունեն

Մարտ 1-ին «Ազատամարտի վետերանների միությունը» (ԱՎՄ) երեկ հանդես եկավ «Հոկտեմբերի 27»-ի եւ ԼՂՀ-ի մասին հայտարարությամբ, որում մասնավորապես ասվում է. «ՀՀ իշխանություններն իրավունք չունեն ենթարկվելու գերտերությունների կամքին: Անվիճարկելի է Արցախի, ինչպես նաեւ ազատագրված մյուս տարածքների հայկական պատկանելությունը, անբեկանելի՝ արցախահայության հետագա ազատությունը: ԱՎՄ-ն դատապարտելով ԼՂՀ-ի եւ ՀՀ-ի նկատմամբ Ադրբեյջանի պահանջատիրական նկրտումները, շեշտում է. հայ ժողովուրդն ունի Մարտակերտի շրջանի գրավյալ մասը, Շահումյանի շրջանը, Գարդմանքը, պատմական Ուտիքի նահանգի մյուս տարածքները, ինչպես նաեւ՝ Նախիջեւանն Ադրբեյջանից ազատագրելու առաքելություն»:

ՍՏԱՅՎԱԾ ՆԱՄԱԿ

Վերջերս լիբանանահայ մսավորական եւ հրադարակագիր Սիմոն Հովիվյանից մի անձակ ստացանք, որից տեղեկացանք նաեւ որ 82 ամյա հարգելի մեր բարեկամ անձակագիրը վիրավորվել է ավսոլթարի ի հետեւանք, այդ առիթով որն. Հովիվյանին ցանկանում ենք փաշառողջություն եւ մոտալուս աղափնում:

Պրն. Հովիվյանը իր 26 Հունվար 2001 թվակիր անձակում գրում է.

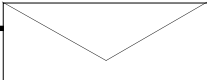
«Յարգելի՛ Պրն. Մովսես Քեչեւան, խմբագրադես «ԱՐԱՔՍ» թերթին - Թեհրան Սիրելի՛ Պրն. Ս. Քեչեւան, Նոր ստացայ տակաւին, «ԱՐԱՔՍ» թերթիդ (Նոյ-Դեկտ.) վերջին թիւը, եւ յափճակութեամբ կարդացի մա՛նաւանդ վերջամասին տրուած ուրախալի լուրը. «ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԵՒ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԻՋԵՎ» խորագրեալ բաժինը:

Այս ուրախ լուրով նորոգուեցայ, երիտասարդացայ իսկապէս:

Բարեբախտաբար մենք ունինք երկու հօ՛ր բարեկամ Պետրոսներ. Հիւսիսէն Ռուսաստան. իսկ հարաւէն՝ ԻՐԱՆ, որոնք միշտ արթուն են եւ կը հսկեն մեր փայլերուն, մօտէն կը հետեւին մեր յետեւական գործունէութեան: Եւ յիշի թոյլ չտան որ սահինք եւ իյնանք: Փա՛ռք Ռուսաստանին, եւ Պաշի՛ւ Իրանին: Միշտ անսասան մնան եւ հօ՛ր:

Պրն. Հովիվյանը բացատրություններ է սվել նաեւ իր «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀ ԵՒ ՀԱՅԿԵԱՆ ՑԵՂԸ» գրքի մասին, (տես. Արաքս թիվ 86 էջ 10), եւ շնորհակալություն հայցնել Արաքսի կանոնավոր առա՛ման համար:

Պրն. Հովիվյանը իր անձակին կից մեզ առա՛ել էր նաեւ մի ֆանի մսավորականի կարծիքը որոնք բոլորն էլ հիշյալ գիրքը ու՛ճագրաւ եւ շահեկան են գտել:

ԱՍՈՒԼԻՍ ՊԱՏՄԱԲԱՆ ՌՈՒԲԵՆ ՍԱՖԱՐՅԱՆԻ ՀԵՏ

Թուրքիայի տնտեսական և սոցիալական հետազոտությունների հիմնադրամի հրավերով մարտի սկզբին Ստամբուլ էին մեկնել Հայաստանի Արսաֆին Գործոց Նախարարության (ՀԱԳՆ) Եվրոպայի վարչության պետ Սամվել Սլրտչյանը և Հայաստանի Գիտությունների Ազգային Ակադեմիայի (ՀԳԱԱ) արեւելագիտության ինստիտուտի Թուրքիայի բաժնի վարիչ, պատմական գիտությունների թեկնածու Ռուբեն Սաֆարյանը՝ մասնակցելու «Կալուստյան փնտրտուքներ Կովկասում» միջազգային համաժողովին:

Ստորև տպագրում ենք «Արսաֆի» հարցազրույց Ռուբեն Սաֆարյանի հետ:

Օ-Ինչպես տեղեկացնում է թուրքական մամուլը՝ միջոցառման կազմակերպիչները նպատակ ունեն, քաղաքացիական կազմակերպությունների հանգույն, երկխոսություններ սկսել հասարակական կազմակերպությունների մակարդակով: Սա հիշեցնում է Թուրքիայի Մեծ Մեջլիսի հոկտեմբերի որոշումը՝ Հայոց ցեղասպանության խնդիրը փորձել լուծել հայ և թուրք պատմաբանների երկխոսության շրջանակներում: Այսինքն, կարելի է ենթադրել, որ Թուրքիան փորձում է կիրարկել միջպետական փոխհարաբերությունների նո՞ր տարբերակ:

□-Իմ կարծիքով՝ այս դեպքում մի քիչ այլ էր մտնեցումը: Համաժողովի մասնակից թուրք պատմաբաններից մեկը, որի անունը հավանաբար դեռ չարժե հրատարակել, առաջարկեց երկխոսություն սկսել ոչ թե ընդհանրապես հայ և թուրք պատմաբանների միջև, այլ երկխոսություն այն թուրք պատմաբանների հետ, ովքեր չեն շեղվում ճշմարտությունից: Նա նույնիսկ օգտագործեց «ազնիվ թուրք պատմաբաններ» արտահայտությունը

Օ-Ճշգրտենք՝ ովքեր չեն «ազնիվ թուրք պատմաբանները», որոնք «չեն շեղվում ճշմարտությունից»: Դրանք պաշտոնական Անկարայի տեսակետներն արտահայտող «պատմաբաններն» են, թե՞ նկատի ունեն Թաներ Արչանի թեր:

□-Լավ հարց է, տեղին: Ժամանակակից Թուրքիայում ստեղծվում է պատմաբանների մի խումբ, ովքեր փորձում են թուրքական պատմագրության մեջ առաջին անգամ նոր կերպ մեկնաբանել ցեղասպանության հետ կապված իրադարձությունները: Դրանք հիմնականում այն պատմաբաններն են, ովքեր աշխատում են մասնավոր համալսարաններում կամ կապված են Արեւմուտքի հետ. տարվա մի մասը կարող են գնալ և այնտեղ դասախոսություններ կարդալ կամ էլ ընդհանրապես ապրում են ԱՄՆ-ում ու Եվրոպայում:

Նրանք ճանաչում են ցեղասպանության փաստը և, իհարկե, տարբեր մեկնաբանություններ են տալիս: Կարծում եմ՝ նման պատմաբանների հետ գիտական հողի վրա իսկապես երկխոսություն հաստատելը հնարավոր է և օգտակար: Դա հնարավորություն կտա խորացնել մեր գիտելիքները ցեղասպանության մասին, մասնավորապես նրա պատճառների, հետևանքների մասին, ինչպե՞ս կազմակերպվեց, ի՞նչ ազդեցություն թողեց երկու ժողովրդի հոգեւոր կյանքի վրա և այլն: Այս դեպքում է հնարավոր երկխոսություն հաստատել:

Օ-Անցնենք համաժողովի թեմային: Նախ, խնդրեմ ներկայացրեք կազմակերպիչն և ապա՝ ովքեր էին մասնակիցները, ի՞նչ նպատակով էր հրավիրվել, ի՞նչ խնդիրներ ունեւ լուծելու և այլն:

□-Թուրքիայի տնտեսական և սոցիալական հետազոտությունների հիմնադրամը կառավարական կազմակերպություն չէ: Այն դեկավարում է Օզդեմ Սամբերգը, որը ժամանակին Թուրքիայի ԱԳ նախարարի առաջին տեղակալն էր, այնուհետև Թուրքիայի դեսպանը՝ Անգլիայում: Ընդ որում, այդ թուրք դիվանագետը հայտնի է որպես Հայաստանի հետ հարաբերությունների նորմալացման կողմնակիցներից մեկը: Բավական լուրջ կազմակերպություն է, և ինչպես ցույց տվեց համաժողովի ընթացքը, ամեն ինչ արվեց, որ իսկապես հնարավոր լինի աշխատանքային մթնոլորտ ստեղծել: Կարծում եմ՝ դա հաջողվեց:

Բացի երեք հարավկովկասյան հանրապետություններից՝ մասնակցում էին նաև Ռուսաստանի, Իրանի, ԱՄՆ-ի, Ֆրանսիայի և մի շարք այլ միջազգային ազդեցիկ կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ:

Օ-Մեր տարածաշրջանի համար առավել կարևոր ու կենսական ի՞նչ հարցեր շոշափվեցին այնտեղ և ինչպե՞ս էին դրանք վերլուծվում:

□-Ուշագրավ էր Թուրքիայի ԱԳ նախարար Իսմայիլ Ջեմի առաջարկը՝ համաժողովի բացման խոսքում. Գարաբաջյան հակամարտության կարգավորման գործում Թուրքիան ըստանձնի միջնորդի դեր՝ Հայաստանի և Ադրբեջանի միջև: Այդ առաջարկը տեղում անմիջապես մերժեցին Հայաստանի ներկայացուցիչները, իսկ հետո ՀՀ ԱԳՆ-ն: Եվ դա բնական է, քանի որ Թուրքիան դիվանագիտական հարաբերություններ չունի Հայաստանի հետ: Ավելին, Թուրքիան, մերժելով նման հարաբերությունները, փակել է Թուրքիա-Հայաստան սահմանը, շրջափակել, միջազգային բոլոր կազմակերպություններում բոլոր հնարավոր ու անհնար միջոցներով պաշտպանում է Ադրբեջանին՝ այս հակամարտությունում վարելով էթնիկական ընդհանրության վրա հիմնված քաղաքականություն և ոչ մի հնարավորություն չունի միջնորդ դառնալու:

Օ-Հակասություններ կան տարածաշրջանի գրեթե բոլոր երկրների միջև, իսկ բանակցային գործընթացներում կողմերը պետք է հանդես գան հավասարի իրավունքով: Թուրքիան, սակայն, մի կողմից փորձում է երկխոսությունների միջոցով լուծել հարցերը, մյուս կողմից չի ուզում դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատել Հայաստանի հետ: Ինչպե՞ս բացատրվեց այս տրամաբանական հակասությունը: Ինչպե՞ս հասկանալ Թուրքիայի այդ առաքելությունը:

□-Ձեր նշած հակասությունը նշվեց նաև թուրքական մամուլում: Ընդ որում, բավական լուրջ, հեղինակավոր թերթեր նշեցին՝ ինչպե՞ս կարելի է միջնորդի դեր ստանձնել այնպիսի հակամարտությունում, որտեղ Թուրքիան բացահայտ միակողմանի դիրքորոշում ունի: Ջեմի ելույթի այդ թեզը, կարելի է ասել, դարձավ նրա ամենակարևոր առաջարկներից մեկը և միանգամից արժանացավ բավական ակտիվ արձագանքի:

Այստեղ են փորձում իրենց դիրքերն ամրացնել և՛ Ռուսաստանը, և՛ Իրանը, և՛ Արեւմուտքը: Այնպես որ Թուրքիայում, իմ կարծիքով, պետք է որոշում ընդունեն կամ՝ կամ:

Օ-«Սառը պատերազմի» ավարտից հետո աշխարհաքաղաքականությունը մեր տարածաշրջանում փոխվել է և այդ «կամ՝ կամը» շատ է հուզում նաև մեզ: Թուրքիայի առաջարկած համագործակցությանը դեմ է միայն Ադրբեջանը, իսկ մյուս երկրները կարծես հակված են դրան: Ինչպե՞ս հասկանալ այդ «կամ՝ կամը»:

ԱՍԱԼԱ-ի մարտիկների հիշատակին

Անցած շաբաթ օրը Վանաձորի սպայի տան ճեմնարահում բացվեց նորագույն զինյալ ազատագրական պայքարի 26-ամյակին և Արեւմտյան Հայաստանի ազատագրման ճանապարհին նահատակված հայորդիներին նվիրված նյութերի ու լուսանկարների ցուցահանդեսը, որը կգործի մշտապես: Այն կազմակերպել են Հայկական ժողովրդային շարժման Հայաստանի ներկայացուցչությունը և 3-րդ բանակային կորպուսի սպայական կազմը: Բացման խոսք ասաց ներկայացուցչության ղեկավար Վազգեն Պետրոսյանը: Ողջույնի խոսք ասաց նաև Վանաձորի զինվորական ոստիկանության պետ Կամո Հովհաննիսյանը:

Միջոցառմանը մասնկացում էին ԱՍԱԼԱ-ի վետերան մարտիկներ, նախկին բանտարկյալներ, հանրահայտ «Վան» գործողության մասնակից Վազգեն Միսլայանը, Հակոբ Ջուլֆայանը, Սիմոն Նաիրյանը և Գեորգ Գյուզելյանը: Նրանք տարբեր տարիներին իրականացված գործողությունների ժամանակ վիրավորվել են, երկար տարիներ անցկացրել բանտերում: Գ.Գյուզելյանն արցախյան պատերազմի ժամանակ եղել է Վանաձորի «Ջորավար Անդրանիկ» կամավորական ջոկատի հրամանատարը, մասնակցել մեր պատմական հայրենիքի այդ մասին ազգային ազատագրական մարտերին:

Մեր այն հարցին, թե այժմ գոյություն ունի՞ արդյոք ԱՍԱԼԱ-ն, Վազգեն Պետրոսյանը պատասխանեց.

-ԱՍԱԼԱ-ն միշտ էլ եղել է ու կլինի, քանի դեռ չի ազատագրվել Արեւմտյան Հայաստանը: ԱԶԳ. 7.2.2001թ.

Այս տարի կբացվեն Լեհաստանի, Իրաքի, Բելառուսի և Ղազախստանի դեսպանությունները

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ՓԵՏՐՎԱՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ:

Նախատեսվում է 2001 թվականին Հայաստանում բացել Լեհաստանի, Իրաքի, Բելառուսի և Ղազախստանի դեսպանություններ, իսկ Հայաստանը նախատեսում է դեսպանություն բացել Իրաքում: Այս մասին հայտնեցին ՀՀ ԱԳՆ հասարակայնության հետ հարաբերությունների վարչությունից: Ներկայումս Հայաստանում գործում են 19 երկրների դեսպանություններ, իսկ Հայաստանն արտերկրում ունի մոտ 50 դիվանագիտական ներկայացուցչություններ: *ԱԶԳ. 7.2.2001թ.*

Ամերիկյան վիզա...

Երեկ Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանատան հասարակայնության հետ կապերի բաժնի պետ Ջոն Բալյանն ասուլիսի էր հրավիրել զանգվածային լրատվության միջոցների (ՋԼՄ) ներկայացուցիչներին: Ասուլիսին մասնակցում էին հյուպատոս Լիլի Քոմերը և փոխհյուպատոս Գրիգոր Մոռիսոնը:

Հանդիպման նպատակն էր ՋԼՄ-ների միջոցով տեղեկացնել այն հնարավորությունները և իրավունքները, որոնք գործում են ամերիկյան վիզաների շուրջ: Ըստ 2000 թ. դեկտեմբերի 21-ին ընդունված նոր օրենքի, նույն ընտանիքի անդամները այսուհետ կարող են Մ.Նահանգներում իրար վերամիանալ հեշտացված կարգով: Նույն օրենքով, եթե անձը

ԱՄՆ-ում անօրինական կարգավիճակում է գտնվում և սպառել է իր ժամկետը, կարող է առանց երկրից դուրս գալու 1000 դոլար վճարելուց հետո օրինականացնել իր կարգավիճակը, թեև դա բնավ չի նշանակում, որ տվյալ անձը դրանով գրին քարտ է ստանում:

Տեղեկություն տրվեց, որ 2000 թ. հունվարի 1-ից մինչև դեկտեմբերի 30-ը ԱՄՆ մեկնելու վիզա է ստացել 12098 մարդ, մերժվել է 13948-ը: Ընդհանուր դիմողների քանակը կազմել է 26046 դիմում: Մինչդեռ 1999 թ.-ին 12264-ը ստացել են վիզա, 16210-ը՝ մերժվել, իսկ դիմողների թիվը կազմել է 28.474: 2000 թ. հոկտեմբերի 1-ից մինչև այս տարվա փետրվարի 1-ը դիմել է 10850 մարդ, որոնցից 4258 ստացել են թույլտվություն, իսկ 6592-ը՝ մերժվել, որը կազմում է մոտավորապես 66 տոկոսը: *ԱԶԳ. 3.2.2001թ.*

Հետաքրքիր է իմանալ

Ալիեի և Քոչարյանի հետ ունեցած հանդիպումներից հետո Ֆրանսիայի նախագահ Ժակ Շիրակը դրա արդյունքների մասին նամակ է գրել ԱՄՆ նախագահ Ջորջ Բուշին եվ Ռ-Գ նախագահ Վլադիմիր Պուտինին: Հետաքրքիրն այն է, որ Ջորջ Բուշը պատասխան նամակով Շիրակին շնորհակալություն է հայտնել՝ միջնորդական առաքելության համար, իսկ Պուտինը՝ ոչ: *ԱԶԳ. 3.2.2001թ.*

Արհեստավարժն ուրիշ է

Նախնական տվյալներով 2000թ. Հայաստանում կատարված օտարերկրյա ներդրումների ծավալը կազմել է 170-180

մլն ԱՄՆ դոլար, հաղորդում է «Նոյյան տապանը»: Հիշեցնենք, որ ՀՀ-ում օտարերկրյա ներդրումների առավելագույն ծավալը ապահովել է վարչապետ Արմեն Գարբինյանը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ 17.2.2001

Եվրամիությունն անհամբեր է ԼՂ հակամարտության լուծման հարցում

Եռյակի այցը Երեւան

«Մեր եռյակի այցը ձեր երկիր ապացուցում է Եվրամիության ուշադրությունն այս տարածաշրջանի հանդեպ», երեկ ՀՀ նախագահի նստավայրում ասաց Շվեդիայի արտգործնախարար, Եւրոդայի Միութեան (ԵՄ) գլխավոր քարտուղար Աննա Լինդն իր հինգ րոպեանոց բրիֆինգի ժամանակ:

Եվրամիության եռյակի ներկայացուցիչները Երեւանում հանդիպել են ՀՀ նախագահի, ԱՇ խոսնակի, խմբակցությունների ղեկավարների, արտգործնախարարի հետ: Տկն Լինդը նշեց, թե բոլոր հանդիպումները հետաքրքրական էին, բայց իրենց համար ամենակարեւորն ու էականը ՀՀ իշխանությունների հավաստիացումներն էին, որ ԼՂ հակամարտությունը կլուծվի բացառապես խաղաղ ճանապարհով: «Մենք անհամբեր սպասում ենք ԼՂ հակամարտության վերջնական կարգավորմանը, ինչը հնարավորություն կտա ընդլայնել ու խորացնել այս տարածաշրջանի հետ համագործակցությունը», նշեց Շվեդիայի արտգործնախարարը: Նա հավաստեց ԵՄ պատրաստակամությունը՝ հնարավորինս աջակցելու թե՛ հակամարտության լուծման, թե՛ տնտեսական ու քաղաքական գործընթացներին: Այնուամենայնիվ, ԵՄ գլխավոր քարտուղարը խոստովանեց, որ թե՛ Ղարաբաղի խնդրին, թե՛ տարածաշրջանում աճող քաղաքական, տնտեսական ռեֆորմներին առնչվող քննարկումներում Հայաստանի իշխանավորների հետ իրենք չեն փորձել շատ խորը գնալ:

Քրիս Պատենը հիշեցրեց, որ Հայաստանի հետ համագործակցության ծրագրերում ԵՄ-ն ծախսել է 250 մլն եվրո: «Մտադիր ենք շարունակել այդ ծրագրերը, մասնավորապես Ինոգեյթն ու Տրասեկան: Կշարունակենք տրամադրել գումարներ մակրոտնտեսական կայու-

նացման եւ պարենային անվտանգության ծրագրերի շրջանակներում»: Պրն Պատենը նշեց նաեւ, որ համագործակցության շրջանակներում նախագահ Քոչարյանն ընդգրկել է հատկապես բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտը:

ԱԶԳ. 21.2.2001թ.

Ալիեւը բացվում է

Ի տարբերություն Հայաստանի նախագահի, Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւը որոշել է իր երկրի խորհրդարանում քննարկման առարկա դարձնել Ղարաբաղի հարցի կարգավորման շուրջ ձեռք բերված պայմանավորվածությունները:

Փետրվարի 23-ի Միլի Մեջլիսը քննարկելու է հակամարտության կարգավորման ուղիները: Ի դեպ, ադրբեջանական աղբյուրները նշում են, որ Ժակ Շիրակը հանդես է եկել նոր առաջարկություններով՝ հիմնվելով նախկինում արված «Փուլային», «Փաթեթային» եւ «Ընդհանուր պետություն» տարբերակների վրա:

ԱԶԳ. 22.2.2001թ.

Անօգնական վիճակ

ՀՀ արտաքին գործոց նախարար Վարդան Օսկանյանը երեկ անդրադառնալով Ղարաբաղի հարցի կարգավորման գործընթացին՝ հայտարարել է, թե կարգավորմանն ուղղված նոր առաջարկների մասին դեռեւս վաղ է խոսել:

Այս արտահայտությունը ստիպում է մտածել, որ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի հանրահայտ առաջարկները արդեն իսկ հնացած են: Սրանից էլ ենթադրվում է, որ հարցը կարգավորվելու է նոր առաջարկների շրջանակներում: Հնարավոր է արդյոք կանխատեսել, թե ինչպիսին են լինելու դրանք: Թերեւս, այո՝ Ադրբեջանը, հաշվի առնելով հայ-ռուսական հարաբերությունների սառեցումը եվ ընդհակառակը՝ ռուս-ադրբեջանական հարաբերությունների ջերմացումը, պարբերաբար ակնարկում է հարցը ռազմական եղանակով լուծելու իր պատրաստակամության մասին: Նման պատրաստակամությունը, անշուշտ, դիվանագիտական նշանակություն ունի: Ադրբեջանը գիտի, որ միջազգային հանրությունը չի ցանկանա հարցի ռազմական լուծում, եվ նման պատրաստակամություն արտահայտելով՝ փորձում է հասկացնել մի-

ջազգային հանրությանը, թե նոր առաջարկությունները պետք է լինեն այնպիսին, որ հանդարտեցնեն Ադրբեջանի ռազմատենչությունը: Ցավոք, Հայաստանը սրան հակադրելու ոչինչ չունի: Եւ մեր դիվանագիտությունը, փաստորեն, հայտնվել է անօգնական վիճակում: Այս պարագայում, թերեւս, Հայաստանին դարձյալ ձեռնտու է հարցի չկարգավորման վիճակը: Այսինքն, այսօր ոչինչ հնարավոր չէ անել, ուստի, գոնե պետք է հարցը փոխանցել վաղվան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ 28.2.2001

Իրաքում բացվեց Հայաստանի դեսպանատունը

Փետրվարի 25-26-ը ՀՀ ԱԳ նախարար Վարդան Օսկանյանն աշխատանքային այցով գտնվում էր Իրաքի Հանրապետությունում: Այցի նպատակն էր քննարկել Իրաքի ղեկավարության հետ երկուստեք շահավետ համագործակցության հնարավորությունները, հատկապես՝ առևտրատնտեսական ոլորտներում:

Փետրվարի 25-ին նախարար Օսկանյանը հանդիպել է Իրաքի փոխվարչապետ Թարեք Ազիզի հետ: Կարեւորվել է երկկողմ համագործակցության համար անհրաժեշտ իրավապայմանագրային դաշտի ստեղծումը:

Նույն օրը երեկոյան տեղի է ունեցել Բաղդադում ՀՀ դեսպանության բացման արարողությունը:

Փետրվարի 26-ի առավոտյան Վարդան Օսկանյանին ընդունել է Իրաքի Հանրապետության նախագահ Սադդամ Հուսեյնը, որի հետ քննարկվել են երկու երկրների համագործակցության հնարավորությունները:

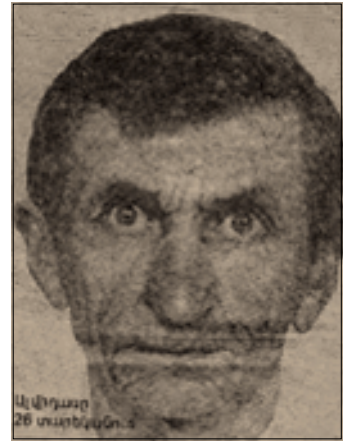
Նախարար Օսկանյանը հանդիպել է նաեւ Իրաքի փոխնախագահ Տահայասին Ռամադանիի, նավթի նախարար Ամիր Ռաշիդ Մուհամմադ ալ-Ռաբայիի եւ փոխվարչապետ, ֆինանսների նախարար Հիքմաթ Իբրահիմ ալ-Ազաուիի հետ: Հանդիպումների ժամանակ քրննարկվել են առևտրատնտեսական բնագավառներում համագործակցության ուղիները: Նավթի նախարարի հետ հանդիպման ընթացքում մանրամասնվել են «Պարեն՝ նավթի դիմաց» ծրագրի շրջանակներում հայկական ընկերությունների մասնակցության հնա-

Ալվիդասը 20 տարեկանում

ԾԵՐՈՒՆՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆՈՎ ՔՍԱՆԱՄՅԱ ՊԱՏԱՆԻՆ

Վերների ախտանիշ, այսօր է կոչվում այն հիվանդությունը, որի մասին վերջերս սկսել են ավելի ու ավելի հաճախ խոսել: Առայժմ քիչ ուսումնասիրված ու հազվադեպ այդ հիվանդության ժամանակ, օրգանիզմում կասարվող երեւոյթներն արագանցող մեխանիզմն առայժմ բացահայտված չէ:

Ալվիդասը 26 տարեկանում

Գիտությանը հայտնի է միայն այն, որ Վերների հիվանդությունը օրգանիզմում նդասում է ծնողներից ժառանգած թերաթեֆ գեների զարգացմանն ու բազմացմանը, չնայած գենետիկները նույնպես անբողջական դասկերացում չունեն հիվանդության ժառանգականության մասին: Հիվանդությունը, որի ժամանակ երիտասարդ օրգանիզմի բջիջները կասաղի արագությամբ ծերանում են, կարճացնում են մարդու առանց այդ էլ կարծ կյանքը...

Ընդամենը յոթ տարի առաջ Գուդելյաուսկասների ընտանիքը շահ սովորական ընտանիք էր: Սակայն կասարվեց անստորաբանը. վրա հասած դժբախտությունը փոխեց ամեն ինչ... Ամուսնությունից մեկ տարի էլ չէր անցել, երբ լիսվացի Ալվիդասը հայելուում նայելիս տարօրինակ երեւոյթներ էր նկատում նրա աչքերի շուրջ կնճիռներ էին հայտնվել, դեմքին մի տեսակ մեծի հայացք կար: Բայց ինչպես ասում են կնճիռներով տարվելու եւ զբաղվելու ժամանակը չէր, նորաստեղծ ընտանիք էին հազար ու մի հոգսեր, նորածին դստիկ: Միայն երկու ամիս անց հայելու առաջ հաղադելով, Ալվիդասը նկատեց, որ քսան տարեկանի տեսք չունի, նրա դեմքի ու մարմնի հետ անհավանական արագությամբ փոփոխություններ էին կասարվում: Ամեն առավոտ, մոտենալով այդ կախարհական աղակուն, Ալվիդասը հույս ուներ տեսնել իր նախկին արտաքինը, բայց ամեն անգամ տեսնում էր մի օտար ծերուկի դեմք եւ միայն աչքերն էին հուսում, որ հայելու միջոց իրեն նայող այդ ծերուկն ինքն է:

Սկսվեցին բժիշկների ու հոգեբանների մոտ այցելությունները: Ալվիդասը գնում էր մի մասնագետից մյուսի մոտ, մի հայտնի դոկտորի մոտից մեկ այլի, նրանց ախտաստեղծակներում թողնելով մեծ գումարներ եւ իր դժբախտության դասձառները գտնելու հույսը...

..Ալվիդասը ծայրը գնալով կոտսանում ու խզվում էր, ձեռքերի ու դարանոցի մակեր թոճում ու կնճռոտվում: Սակայն, ինչպես ինքն էր լինում, իրեն զգում էր իր տարիքին համադասարան, ձիւս էր փոքր ինչ շուտ էր հոգնում, քան առաջ: Ալվիդասի ասելով իր արտաքինից բացի կյանքում ոչինչ չի փոխվել, առաջվա դեպ ախտաստեղծակ էր գնում, սանն օգնում կնոջը, զբաղվում դստիկի հետ...

Դստիկը մեկ տարեկան չկար, երբ հայրը «ծերունի դարձավ», այդ իսկ դասձառով էլ ծնողների հետ չէր կարողանում կիսել այն դժբախտությունն ու ցավը, որոնք ունեին նրանք:

Օրիսարենը Ալվիդասի կինը գեղեցկուկի Լայման, հաճախ էր հիշում ամուսնու գեղեցիկ դեմքը, հաճելի ծայրը, քնուկ ձեռքերը եւ նուրբ շուրթերը:

Վրա հասած դժբախտությունը այս ընտանիքը մեծակյաց դարձրեց, ոչ ոքի հյուր չէին գնում, իրենք հյուր չէին ընդունում, խուսափում էին բոլորից: Լայման ախտաստեղծակ էր գնում իրենց բնակավայրից 18կմ հեռու մի բանավան, ոչ այն դասձառով, որ ամառում է «ծեր» ամուսնուց, այլ որ խուսափի իր ետեւից հնչող կարեկցանքի խոսքեր լսելուց:

Նրանք ամուսնում են հրաժարի հույսով,

կրականաղես հրաժարվում են ինքն թեմաներին վերաբերող հարցերին դասախառնելուց եւ առիտարակ ախտաստեղծակ են անձնական հարցեր չեռուստել:

Մոտ երեք տարի առաջ բժիշկները եզրահանգման եկան, Ալվիդասը հիվանդ էր շահ հազվադեպ եւ անբուժելի Վերների հիվանդությամբ: Այդ հիվանդության ժամանակ օրգանիզմի բջիջներն առանց դասձառների սկսում են մեծ արագությամբ ծերանալ: Որդես կանոն Վերների ախտանիշով տարադողները ծերանում են ոչ միայն արտաքինաղես, այլեւ փոխվում են ներուստ, ընդհուլ միջնեւ ներքին դարազանների ծերացում: Սակայն ինչպես Ալվիդասն էր լինում, «Այս թոճանած ու թառամած մակերի տակ ես երիտասարդ կենսունակ եմ մնացել, իմ բոլոր օրգանները կարգին են: Համենայն դեպս ռեմեդեցեն ու անալիզները ոչ մի արտաքին փոփոխություն ցույց չեն տվել»: Ալվիդասն այդ ախտորոճանը հավասալ չի ուզում եւ փորձում է իր հիվանդության դասձառները գտնել հորմոնալ խանգարման մեջ:

Քիչ ավելի ուճ նրա հոգսերն ավելացան ավելի շուտ ավելացրեցին տեղեկան լրագրողները. «ես ասես վայրի գազան լինելի մարդկանց մեջ, բոլորն ուզում էին գալ ու տեսնել ինձ, տեղեկան բոլոր թերթերը գրեցին իմ մասին հեռուստատեսությամբ ցույց տվեցին»: Ալվիդասի մասին լուրը արագ տարածվեց նախ իրենց ավանում, աղա ողջ քաղաքում՝ արդյոք վարակիչ չէ՞ այդ հիվանդությունը, այս հարցն էր, որ մտահոգում էր բոլորին: Ուման կա-

րեկցում էին Ալվիդասին, ոմանք ուզում էին խայթել, իսկ ոմանք էլ ցուցադրաբար հրաժարվում էին նրան ձեռնով բարեկերպացնելուց. «*Ների բարեկամ հանկարծ ես էլ կսկսեմ ծերանալ*»: Շատ կարճ ժամանակ անց նրանց սանը սարօրինակ հեռախոսազանգեր էին հնչում եւ Ալվիդասին առաջարկում իր սարօրինակությունն օգտագործել որեւէ դեղորայք գովազդելու համար: Այդ ամենն արդեն չափազանց վատ էր անդրադարձնում այդ ընթացիկի վրա: Առանց այդ էլ այս դաստիարակման մեջ մութ ու անբացատրելի հարցեր շատ կան, օրինակ, թե ինչո՞ւ բժիշկները արյան գեներիտիկ բարդ անալիզներ չեն անում, այլ ուսումնասիրությունների չեն անում, երբ հաճախում են հանգամանք, որ Ալվիդասին ուզում են հեռացնել նաեւ աշխարհից, ապա նրանց վիճակն իրոք անհասկանալի է եւ ինչպե՞ս ասում է կինը՝ Լայման նրանց միայն հրաժարել կիրկի: Եվ այդպէս հրաժարել սղասելով գոյատևում է այդ, նախկինում շատ հասարակ, լիարժեք ընթացիկը...

Նույն անբուժելի հիվանդությունից է սառադրում 12-ամյա Չիրան

Անժամանակ ծերությունը դրոշմվեց դասանի աղջկա դեմքին

Չարմանալի մի երեւոյթի հետեւանով, դասանի աղջկա դեմքը դարձավ 70 ամյա դասանի դեմք: Այս 12 ամյա աղջիկը, որի դեմքը գեներիտիկական դասառնությունով ծերացել է, սովորում է չորրորդ դասարանում եւ վայելում է դասարանիչների եւ ուսուցիչների սերը: Նրա ծնողները հորեղբոր որդիներ են, որոնք 9 զավակ են ունեցել, որոնցից 6-ը մահացել են, նրանք այժմ ունեն մի 5 ամյա տղա եւ մի 15 ամյա աղջիկ: «Չիրան» ընթացիկի 7-րդ երեխան է, որը ծնված օրից սառադրում է ծերության հիվանդությունից: Տեղեկությունների համաձայն մի բարերար հանձն է առել «Չիրան»-ի բուժման ծախսերը Թեհրանում:

20 →
բավորությունները՝ ՄԱԿ-ի պատժամիջոցների հանձնաժողովի կողմից ասիական ված կարգով եւ այլ տեխնիկական հարցեր:

ՀՀ ԱԳ նախարարը հանդիպել է նաեւ իրաքահայ համայնքի հետ, որի ժամանակ քննարկվել են Հայաստան-Սփյուռք հարաբերությունները:

ԱԶԳ. 27.2.2001թ.

Միայն հզոր Ադրբեջանին

«Միամտություն է ենթադրել, թե հայերը կհամաձայնեն սեփական տարածքների փոխանակման տարբերակին»:

Այս տեսակետին է հայտնել Ադրբեջանի նախագահի աշխատակազմի նախկին ղեկավար, քաղաքագետ Էլդար Նամազովը:

Ըստ նրա, Մեդրին ռազմավարական կարեւորագույն նշանակություն ունի Հայաստանի համար եւ նրա շուրջ խոսակցություններն անհեթեթություն են: Հայաստանը զիջումների կզնա այն ժամանակ, երբ Ադրբեջանը հզոր բանակ եւ տնտեսություն կունենա:

ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀ 27.2.2001թ.

18 →

ԱՍՈՒԼԻՍ ՊԱՏՄԱՐԱՆ ՌՈՒԲԵՆ ՍԱՅԱՐՅԱՆԻ . . .

□-Համաժողովում բավական ընդգծված հնչեց այն տեսակետը, որ չպետք է սպասել, որ տարածաշրջանում հիմնական հակամարտությունները լուծվեն, հետո միայն փորձեն սկսել համագործակցություն՝ ամենատարբեր ոլորտներում: Մասնակիցների մեծ մասը, նաեւ Թուրքիայի ներկայացուցիչները, ընդգծեցին այն միտքը, որ պետք է հնարավոր ամեն ինչ անել՝ տարածաշրջանի երկրների եւ նրանց հարեւանների միջեւ հաստատելու այնպիսի հարաբերություններ, համագործակցության այնպիսի ձևեր, որոնք կբարելավեն ընդհանուր մթնոլորտը տարածաշրջանում եւ իրենց հերթին կնպաստեն հակամարտության կարգավորմանը: Այս հողի վրա պարզորոշ երեսաց Ադրբեջանի դիվանագիտության մեկուսացումը: Ինչպես գիտենք՝ ադրբեջանական դիվանագիտությունը տարիներ շարունակ փորձում է անցկացնել այն գիծը, որ պետք է սկզբում լուծել բոլոր հակամարտությունները, հետո անցնել համագործակցության:

○-Ինչպե՞ս եք գնահատում համաժողովի նշանակությունը:

□-Միանգամայն դրական: Մա այն քայլերից մեկն է, որը Հարավային Կովկասում իսկապես բարի դրացիական հարաբերությունների հաստատման համար էլքեր է նախանշում: Բոլորիս է հայտնի, որ դրան հասնելու համար Հարավային Կովկասը դեռ երկար ճանապարհ ունի անցնելու:

○-Տեսանելի ապագայում ուրվագծվո՞ւմ է այդ համագործակցության հնարավորությունը:

□-Նման միջոցառումներս պետք է ավելի հաճախակի իրականացվեն: Եվ ոչ միայն տարածաշրջանում, այլ գուցե եւ Եվրոպայում: Այս կերպ հնարավոր կլինի հասնել համագործակցության եւ բարի դրացիական հարաբերություններին:

ՀԱՍՄԻԿ ԳՈՒԼԱԿՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՅԸ ԻՐԱՆԻ ԴԵՄՊԱՆԻ ՀԵՏ ՔՆՆԱՐԿԵԼ Է ԵՐԿԿՈՂՄ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Հայաստանի Ազգային Ժողովի (ԱԺ) նախագահ Արմեն Խաչատրյանը փետրվարի 28-ին երկարատև զրույց է ունեցել Հայաստանում Իրանի Իսլամական Հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան Մոհամմադ Քոլեյնիի հետ: Ըստ ԱԺ հասարակայնության հետ կապերի վարչության, Հայաստանի ԱԺ նախագահը կարծիք է հայտնել, որ ԼՂ հիմնախնդրի կարգավորմանը պետք է գնալ միայն խաղաղ եւ փոխվստահության հասնելու ճանապարհով, որին միայն նպաստում են Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների, ինչպես նաեւ խորհրդարանների ղեկավարների, խորհրդարանականների հաճախակի դարձած հանդիպումները: «Եւ եթե բարձր մակարդակով պայմանավորվածություններ լինեն, դրանք առաջնահերթ կքննարկվեն խորհրդարանում»:

Զրույցի ընթացքում կարելի է

են խորհրդարանների, մասնավորապես բարեկամության պատգամավորական խմբերի միջեւ շփումների աշխուժացումը, տեղեկատվության փոխանակման արդյունավետ մեխանիզմների կիրառումը, փոխայցերի կազմակերպումը:

Մ. Քոլեյնիին, Իրանի պատրաստակամությունը հայտնեց մեծամասշտաբ ներդրումներ կատարել Հայաստանի տնտեսության մեջ, եթե լուծվի համապատասխան իրավական բազայի ապահովման խնդիրը: Նա ավելացրեց Իրանը պատրաստ է նաեւ ներկրել Հայաստանում արտադրվող տարբեր ապրանքներ, հաստատել ազատ այցագրային ռեժիմ, աջակցել սահմանային առևտրի աշխուժացմանը:

Ըստ դեսպանի կոնկրետ միջոցառումներ են նախատեսվում նաեւ Հայաստանում քրիստոնեության ընդունման 1700-ամյակի կապակցությամբ: Իրանը, մաս-

նավորապես, պատրասվում է կազմակերպել խոշոր ցուցահանդես եւ ուխտագնացություն դեպի Իրանում գտվող հայկական եկեղեցիներ:

Հայաստանի ԱԺ նախագահ՝ Արմեն Խաչատրյանն խորհրդարանի եւ իր անունից խոստացել է ըստ ամենայնի աջակցել բոլոր, այդ թվում՝ տնտեսական նախաձեռնություններին: Նա կարելի է նաեւ մարզերի մակարդակով շփումների աշխուժացումը: «Իրանի հետ համագործակցության զարգացումը Հայաստանի արտաքին քաղաքական առաջնահերթություններից է», ասել է Արմեն Խաչատրյանը:

Ըստ Իրանի դեսպանի, Հայաստանին սահմանակից Ատրպատականի նահանգը միայն անցյալ տարի արտահանել է 570 մլն ԱՄՆ դոլարի արտադրանք, չհաշված նավթամթերքը:

Մտքեր են փոխանակվել նաեւ այլ խնդիրների վերաբերյալ: ✓

→ Իրանը լուրջապես է բոլորիս

Նախարարը անդրադառնալով ժամանակի առաջին իմաստի դասառների ցուցահանդեսին ասաց, «մենք այնքան արագորակաբար փոխանակվում ենք, որոնք Իման Ալիի եւ նրա զավակների լուսավոր դեմքերն էին դասերը, դա մեր դաստիարակության գանձարանում եւ նույնպես մեր ազգի հիօնոլոգիայի մեջ կմնա: Այդ հավաքածուն ցուցադրում էր այն սերն ու հարգանքը, որը գոյություն ունի սարբեր կրոնների միջեւ»:

Մասշտաբային իր ելույթը շարունակեց այսպես. «Մրազան դաստիարակության օրերին երբ հեղափոխությունը ճգնաժամային դասեր էր արժանանում, նույնպես բոլոր կրոնների համագործակցությունը եւ միասնությունը, նույն համերաշխության եւ հարգանքի արձանագրություն էր»:

Նա իր խոսքերի շարունակության մեջ ասաց. «Բաղադրությունների երկխոսությանը սարին հարմար առիթ ստեղծեց միմյանց հետ երկխոսություն ունենալու համար: Այն սարիններին երբ հարգելի նախագահ դրն. Խաթանին էր այս նախարարությունը վարում, հիմնադրվեց դավանանքների երկխոսության գաղափարը, որը մտավորականների

հավանությունը ցահեց»: Նա ավելացրեց. «2001 թվականը կարող է նաեւ ավելի լայն իմաստ ստանալ եւ մենք կրոնական առաջնորդների իմաստուն երկխոսությունների սարածման վկայ լինենք, հարցեր որոնք աբխազիում հոգեւորական-մտային զարգացման դասձառ կդառնան, եւ Իրանը բարոյականության եւ հոգեւոր մտայնության դրոշակի սիմվոլը կդառնա, մի հաջողություն, որը մյուս դավանանքների համագործակցությամբ կսացվի եւ հասկառդես դուր կրոնական առաջնորդներ եւ դասախանասուններ կարելու դեր ունեն դրանում»:

Նախարարը իր խոսքերի այլ բաժնում ասաց. «գաղափարները, որոնք արժանավեր են այստեղ, կքննարկվի մասնագիտական խմբերում, որտեղ ներկա կլինեն նաեւ դուր»: Նա շեշտեց որ «Իրանը լուրջապես է բոլորիս եւ նրա հարցերը լուծելու ուղղությամբ դեմք է միասին աբխազիում: Այն ինչի մասին խոսվեց այստեղ մեր միասնական դասականությունն է, որի իրականացման համար դեմք է աբխազիում եւ փնտրենք հարմար ուղղիներ, իրանում ավելի լավ եւ բարենորոգյալ ձեւով արդիւն համար, մի երեւոյթ որը հյուս Աստծո շունջով ձեզ հետ միասին կիրականացվի»:

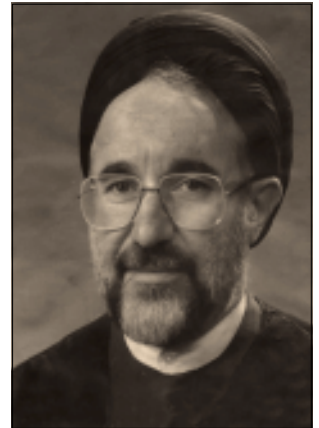
Թեհրանը դարձյալ պատրաստակամ է հանդես գալու որպես միջնորդ

Մ. Խաթամի.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԿԱՄՈՒՐՋ Է ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԵՎ ԱՄԻԱՅԻ ՄԻՋԵՎ

Պաշտոնական Թեհրանը հերթական անգամ հայտարարել է դարաբաղյալ հակամարտության կարգավորման գործում միջնորդ հանդես գալու իր պատրաստակամության մասին: «Մենք պատրաստ ենք որպես միջնորդ հանդես գալ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ դարաբաղյալ հակամարտության կարգավորման գործում», հայտարարել է Իրանի Իսլամական Հանրապետության նախագահ Մոհամադ Խաթամին՝ վերջերս աշխատանքային այցով Իրանում գտնվող Հայաստանի արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանի հետ հանդիպման ընթացքում:

Ինչպես հաղորդում է «IRNA»-ն, ԻԻՀ ղեկավարը ողջունել է Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների միջեւ հունվարի վերջին, Փարիզում կայացած երկկողմ բանակցությունների հերթական փուլը: «Մենք հուսով ենք, որ բարի կամքի դեպքում Հայաստանը եւ Ադրբեջանը կլուծեն Լեռնային Ղարաբաղի առնչությամբ իրենց 13-ամյա հակամարտությունը եւ խաղաղություն կհաստատեն», հայտարարել է նախագահ Խաթամին: Նա նաեւ Հարավային Կովկասի պետություններին կոչ է արել զարգացնել համագործակցությունը՝ տարածաշրջանում խաղաղության, կայունության եւ անվտանգության հաստատման

նպատակով:

Հայաստանը կամուրջ է Եվրոպայի եւ Ասիայի միջեւ, իսկ տրանսպորտի, էներգետիկայի եւ գազի ոլորտներում Հայաստանի հետ Իրանի համագործակցությունը խոշոր նշանակություն ունի ինչպես երկու պետությունների, այնպես էլ տարածաշրջանի համար: Իրան-Հայաստան գազամուղի շահագործումով նոր փուլ կբացվի հայ-իրանական հարաբերություններում: Գազամուղը նաեւ «տարածաշրջանում կայունության գործոն» կդառնա, նշել է նախագահը:

Իր հերթին Հայաստանի արտգործ նախարար Վարդան Օսկանյանը, ընդգծելով Իրանի կարեւոր դերը տարածաշրջանում, նշել է, որ Թեհրանի քաղաքականությունն ուղղված է տարածաշրջանային կայունության պահպանմանը: Իրան-Հայաստան գազամուղի կառուցումը

կդառնա խաղաղության եւ անվտանգության գիծ, հուսով է Վարդան Օսկանյանը: Նա իրանական կողմին կոչ է արել խորացնել երկկողմ տնտեսական համագործակցությունը Հայաստանի հետ:

Հայաստանի արտգործնախարարը Հայաստանի նախագահի եւ ժողովրդի անունից ԻԻՀ նախագահին եւ ողջ իրանական ժողովրդին շնորհավորել է Իրանի Իսլամական Հեղափոխության 22-րդ տարեդարձի կապակցությամբ:

Ղարաբաղյալ հակամարտության խաղաղ կարգավորման թեման քննարկվել է նաեւ Հայաստանի արտաքին քաղաքական գերատեսչության ղեկավարի եւ Իրանի իր գործընկեր Քամալ Խարազիի հանդիպման ժամանակ: Իրանի ԱԳՆ ղեկավարը փոխգիջումների հիման վրա հակամարտության շուտափույթ կարգավորման հույս է հայտնել:

